

FIVB™

FÉDÉRATION INTERNATIONALE
DE VOLLEYBALL

ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

Έκδοση 2015

Τεχνική Επιτροπή Διαιτησίας Ο.Δ.Β.Ε.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ - 2015

Σύμφωνα με τους Επίσημους Κανονισμούς Πετοσφαίρισης της FIVB 2015-2016

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτές οι οδηγίες και κατευθύνσεις ισχύουν για όλες τις διεθνείς διοργανώσεις. Εξαιτίας της σημασίας αυτών των διοργανώσεων όλοι οι διαιτητές πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους ευρισκόμενοι σε άριστη σωματική και ψυχολογική κατάσταση. Είναι πολύ σημαντικό όλοι οι Διεθνείς Διαιτητές να κατανοούν τη σημασία και σπουδαιότητα της επίδοσής τους στο σύγχρονο βόλεϊ.

Η Επιτροπή Διαιτησίας της FIVB (IRC) παροτρύνει όλους τους διαιτητές που διαιτητεύουν αγώνες βόλεϊ να μελετήσουν σε βάθος τους Επίσημους Κανονισμούς Διαιτησίας της FIVB (2015-2016), καθώς και αυτές τις Οδηγίες και Κατευθύνσεις Διαιτησίας, ώστε να καταστεί το άθλημά μας πιο ζωντανό και να αποφεύγονται οι διακοπές. Η FIVB και η IRC εκφράζουν τη βεβαιότητα ότι όλοι οι Διεθνείς Διαιτητές κατέχουν πλήρως και γνωρίζουν πώς να εφαρμόζουν τους Επίσημους Κανονισμούς του αθλήματος. Επομένως, δεν είναι αναγκαίο να γίνει αναφορά σε λεπτομέρειες των κανονισμών. Ο κύριος σκοπός αυτού του κειμένου είναι να ενοποιήσει, όσο το δυνατόν περισσότερο, τα κριτήρια της διαιτησίας.

Παρότι αυτό το κείμενο ετοιμάστηκε για και απευθύνεται στους Διεθνείς Διαιτητές, όλοι οι διαιτητές στις Εθνικές Ομοσπονδίες καλούνται να διαβάσουν και να μελετήσουν το περιεχόμενό του. Επιπλέον, ενθαρρύνουμε τους εθνικούς και τοπικούς διαιτητές να συζητήσουν αυτό το κείμενο με τους Διεθνείς Διαιτητές στη χώρα τους.

* * *

Δεν είναι σωστό ότι η διαιτησία δεν είναι τίποτα άλλο από τη διεύθυνση ενός αγώνα με τη χρήση των Κανονισμών του αθλήματος ως βάση για όλες τις αποφάσεις, γιατί η διαιτησία δεν μπορεί να είναι η μηχανική ή αυτόματη εφαρμογή των Κανονισμών. Απαιτείται μεγάλη ικανότητα γι' αυτό. Αυτή η ικανότητα αποκτάται μέσω ατομικής, προσωπικής εμπειρίας με τη συμμετοχή σε διοργανώσεις βόλεϊ για χρόνια, με τον διαιτητή να αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι εξωγενής παράγοντας, αλλά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του αγώνα. Επομένως, δεν είναι δυνατόν να φέρει σε πέρας τα καθήκοντά του μόνο ψάχνοντας να εντοπίσει τα λάθη στην τεχνική ή τη συμπεριφορά των ομάδων και των παικτών και να εφαρμόσει την ποινή που αντιστοιχεί. Αυτός θα ήταν ένας πολύ λανθασμένος τρόπος διαιτησίας. Αντίθετα, ο διαιτητής πρέπει να λειτουργεί ως ειδικός και ως φίλος, να εργάζεται για το άθλημα και να συνεργάζεται με τους παίκτες. Μόνο όταν είναι απόλυτα αναγκαίο, πρέπει να παίρνει μια αρνητική απόφαση.

Ο διαιτητής δεν πρέπει ποτέ να γίνεται πρωταγωνιστής του αγώνα, αλλά να παραμένει στο παρασκήνιο του αγώνα και να παρεμβαίνει, μόνο όταν είναι αναγκαίο. Αυτή η συμπεριφορά είναι ακόμα περισσότερο αναγκαία στο σημερινό βόλεϊ. Το σύγχρονο βόλεϊ και οι σκοποί της FIVB απαιτούν θεαματικό παιχνίδι που παράγει ένα εντυπωσιακό θέαμα για τους θεατές και, μέσω των ΜΜΕ, για εκατομμύρια φιλάθλους. Το σύγχρονο βόλεϊ είναι ένα γρήγορο και συναρπαστικό άθλημα χωρίς επαφή ανάμεσα στους παίκτες, και απαιτεί υψηλά επίπεδα σωματικής ικανότητας, συντονισμού και, κυρίως, ομαδικής δουλειάς. Το σημερινό υψηλού επιπέδου βόλεϊ δεν παίζεται μόνο για την ικανοποίηση των παικτών σε ένα μικρό γήπεδο, χωρίς θεατές, αλλά μεταδίδεται σε όλο τον κόσμο. Οι θεατές δεν ακούν τα σφυρίγματα του

διαιτητή, αλλά παρακολουθούν ένα άριστο αθλητικό θέαμα με ατομικό και ομαδικό συναγωνισμό σε κάθε φάση με στόχο τη νίκη.

Ο καλός διαιτητής συνεισφέρει σε αυτό το πλαίσιο με το να μένει στο παρασκήνιο. Ο κακός διαιτητής παρεμποδίζει το θέαμα θέλοντας να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στον αγώνα και αυτό είναι αντίθετο με τις απαιτήσεις της FIVB. Ο διαιτητής πρέπει να αμείβει τους παίκτες και τις ομάδες για τις θεαματικές και εντυπωσιακές ενέργειες σύμφωνα με το πνεύμα των Κανονισμών. Επιπλέον, είναι σημαντικό ο διεθνής διαιτητής να διατηρεί άριστη σχέση με τους παίκτες, τους προπονητές κλπ. και η συμπεριφορά του να είναι παραδειγματική.

Κατά τη διάρκεια του αγώνα ο διαιτητής πρέπει να είναι ικανός να διακρίνει ανάμεσα στις φυσιολογικές ανθρώπινες εκφράσεις συναισθημάτων κάτω από την πίεση του αγώνα και την πραγματικά συνειδητή αντιαθλητική συμπεριφορά. Δεν πρέπει να τιμωρεί ποτέ τέτοιου είδους αυθόρμητες εκφράσεις συναισθημάτων έτσι ώστε οι αγώνες να διεξάγονται σε καλή ατμόσφαιρα. Οι λογικές και ξεκάθαρες εκφράσεις συναισθήματος των ομάδων πρέπει να επιτρέπονται, όπως για παράδειγμα το να σηκωθούν όρθιοι οι παίκτες για να ζητωκραυγάσουν για εξαιρετικές ενέργειες παιχνιδιού ή για ενθάρρυνση κλπ. Ωστόσο, οι συνειδητές αρνητικές εκφράσεις ή οι απρεπείς χειρονομίες στους αντιπάλους ή οι διαμαρτυρίες για τις αποφάσεις των διαιτητών απαγορεύονται αυστηρά και πρέπει να τιμωρούνται.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ

Κανόνας 1 – Αγωνιστικός χώρος

1. Δύο μέρες πριν από την έναρξη μιας διοργάνωσης, η Υποεπιτροπή Διαιτησίας, ως μέρος της Επιτροπής Ελέγχου, πρέπει να ελέγξει τις διαστάσεις, καθώς και την ποιότητα των οριοθετικών γραμμών. Αν δεν υπάρχει Επιτροπή Ελέγχου, οι διαιτητές πρέπει να ελέγξουν και να μετρήσουν αν οι πραγματικές διαστάσεις βρίσκονται σε απόλυτη συμφωνία με τα προβλεπόμενες τουλάχιστον μία μέρα πριν από την έναρξη της διοργάνωσης. Αν παρατηρήσουν κάποια αντικανονικότητα, πρέπει αμέσως να το επισημάνουν στους διοργανωτές και να διασφαλίσουν ότι θα διορθωθεί. Ο έλεγχος πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:
 - 1.1 Αν οι γραμμές έχουν πλάτος 5 εκατοστά ακριβώς (ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο).
 - 1.2 Το μήκος των γραμμών και των διαγωνίων (12,73 μ. η καθεμία) και στις δύο πλευρές του κυρίως αγωνιστικού χώρου.
 - 1.3 Ότι το χρώμα των γραμμών είναι διακριτό από τα χρώματα του κυρίως αγωνιστικού χώρου και της ελεύθερης ζώνης.
 - 1.4 Στην περίπτωση που διεξάγεται μια διοργάνωση άλλη από Παγκόσμια, FIVB ή Επίσημη, αν υπάρχουν γραμμές από άλλα αθλήματα στον αγωνιστικό χώρο, οι οριοθετικές γραμμές του κυρίως αγωνιστικού χώρου πρέπει να έχουν διαφορετικό χρώμα από όλες τις άλλες.
2. Η κεντρική γραμμή συνυπολογίζεται και για τις δύο πλευρές του κυρίως αγωνιστικού χώρου. (Κανόνας 1.3.3)

3. Οι παίκτες έχουν το δικαίωμα να παίξουν την μπάλα πέρα από την ελεύθερη ζώνη τους (εκτός από το σερβίς). Επομένως, επιτρέπεται να επαναφέρουν μια μπάλα από οποιοδήποτε σημείο έξω από την ελεύθερη ζώνη τους. Η περίπτωση αυτή και ο κανόνας διαφέρουν για την ελεύθερη ζώνη των αντιπάλων (Κανόνας 10.1.2).

Κανόνας 2 – Φιλές και Στυλοβάτες

1. Εξαιτίας της ελαστικότητας του φιλέ, ο 1ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει αν είναι σωστά τεντωμένος. Πετώντας μια μπάλα στο φιλέ, ο διαιτητής μπορεί να δει αν αναπηδά σωστά. Η μπάλα πρέπει να αναπηδήσει και να επανέλθει από τον σωστά τεντωμένο φιλέ, αλλά το υλικό του φιλέ δεν πρέπει να είναι υπερβολικά ελαστικό (π.χ. λάστιχο).

Αν ο φιλέ προεξέχει, δεν είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί.

Το κατακόρυφο επίπεδο του φιλέ πρέπει να είναι κάθετο στην επιφάνεια του κυρίως αγωνιστικού χώρου και κατά μήκος του άξονα της κεντρικής γραμμής.

Οι αντένες πρέπει να είναι τοποθετημένες στις αντίθετες πλευρές του φιλέ, πάνω από τις πλάγιες γραμμές (διάγραμμα 3).

2. Δεν πρέπει να διεξαχθεί ένας αγώνας, στην περίπτωση που το πλέγμα του φιλέ είναι σχισμένο (βλ. επίσης και Κανόνα 10.3.2).
3. Ο 2ος διαιτητής πρέπει να μετρήσει το ύψος του φιλέ πριν από την κλήρωση χρησιμοποιώντας μια ράβδο μέτρησης (αν είναι δυνατόν μεταλλική) σχεδιασμένη γι' αυτόν το σκοπό, η οποία αποτελεί μέρος του απαιτούμενου βοηθητικού εξοπλισμού του γηπέδου. Πάνω στη ράβδο πρέπει να είναι σημειωμένα τα ύψη 243/245 εκ. και 224/226 εκ. για αγώνες ανδρών και γυναικών, αντίστοιχα. Ο 1ος διαιτητής παραμένει κοντά στο 2ο διαιτητή κατά τη διάρκεια αυτής της επαλήθευσης, για να επιβλέπει τη μέτρηση.
4. Κατά τη διάρκεια του αγώνα (και ειδικά στην έναρξη κάθε σετ) οι αντίστοιχοι κριτές γραμμών πρέπει να ελέγχουν αν οι πλάγιες ταινίες βρίσκονται ακριβώς κατακόρυφα στην επιφάνεια του αγωνιστικού χώρου και πάνω από τις πλάγιες γραμμές και αν οι αντένες βρίσκονται ακριβώς στο εξωτερικό άκρο κάθε πλάγιας ταινίας. Αν δεν συμβαίνει αυτό, πρέπει να επανατοποθετηθούν σωστά αμέσως.
5. Πριν από την έναρξη του αγώνα (πριν από την επίσημη προθέρμανση) και κατά τη διάρκεια του αγώνα, οι διαιτητές πρέπει να ελέγχουν ότι οι στυλοβάτες και το βάθρο του 1ου διαιτητή δεν παρουσιάζουν κανέναν κίνδυνο για τους παίκτες (π.χ. μέρη των στυλοβατών που προεξέχουν γύρω από τα βίντσια, καλώδια που στερεώνουν τους στυλοβάτες, κλπ.).
6. Επιπλέον εξοπλισμός: πάγκοι για τις ομάδες, τραπέζι για τον σημειωτή, δύο ηλεκτρικές κόννες με κόκκινες/κίτρινες λάμπες (μία ηλεκτρική κόννα κοντά στον προπονητή κάθε ομάδας) για να υποβάλλουν αιτήματα για κανονικές διακοπές του αγώνα (τάιμ-άουτ, κατ' εξαίρεση αλλαγές ή μια αλλαγή που προκλήθηκε εξαιτίας διαφοράς ανάμεσα στο φύλλο αρχικής παράταξης και την παράταξη στον αγωνιστικό χώρο), ένα βάθρο για τον 1ο διαιτητή, μια ράβδο για τη μέτρηση του ύψους του φιλέ,

ένα πιεσόμετρο για να ελεγχθεί η πίεση που έχουν οι μπάλες του αγώνα, μια τρόμπα, ένα θερμόμετρο, ένα υγρόμετρο, ένα βάθρο για τις 5 μπάλες του αγώνα, αριθμημένες πινακίδες – 1-20 για τις Παγκόσμιες και Επίσημες Διοργανώσεις της FIVB – για τις αλλαγές παικτών, 6 σκούπες (πλάτους 1 μ.), το λιγότερο 8 απορροφητικές πετσέτες (40x40 εκ. ή 40x80 εκ.) για τα παιδιά που κάνουν το γρήγορο σκούπισμα, δύο καρέκλες ποινής σε κάθε περιοχή ποινής και ένα γιλέκο/μια καζάκα Λίμπερο. Στις Παγκόσμιες και Επίσημες Διοργανώσεις της FIVB, πρέπει επίσης να έχει εγκατασταθεί στο τραπέζι του σημειωτή μια κόρνα, για να επισημαίνονται σφάλματα στην περιστροφή, σφάλματα του Λίμπερο, Τεχνικά Τάιμ Άουτ και αιτήματα για αλλαγή.

7. Οι οργανωτές πρέπει επίσης να έχουν διαθέσιμες δύο εφεδρικές αντένες και ένα εφεδρικό φιλέ κάτω από το τραπέζι του σημειωτή.
8. Για FIVB, Παγκόσμιες και Επίσημες Διοργανώσεις είναι υποχρεωτική η ύπαρξη ενός ηλεκτρονικού πίνακα, καθώς και ενός χειροκίνητου πίνακα αποτελεσμάτων στο τραπέζι του σημειωτή.

Κανόνες 3 – Μπάλες

1. Ένα (μεταλλικό) βάθρο για μπάλες χρειάζεται για να τοποθετούνται οι 5 μπάλες του αγώνα κοντά στο τραπέζι του σημειωτή (5 μπάλες στον αγώνα).
2. Ο 2ος διαιτητής παίρνει τις 5 μπάλες του αγώνα πριν τον αγώνα και ελέγχει ότι όλες έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά (χρώμα, περιφέρεια, βάρος και πίεση). Στη συνέχεια ο 2ος διαιτητής είναι υπεύθυνος γι' αυτές κατά τη διάρκεια του αγώνα και πρέπει να συμβάλει ώστε να επιστραφούν οι μπάλες στον υπεύθυνο του αγωνιστικού χώρου στο τέλος του αγώνα.
3. Μόνο μπάλες με την έγκριση της FIVB πρέπει να χρησιμοποιούνται (μάρκα και τύπος που έχουν αποφασιστεί για κάθε διοργάνωση). Οι διαιτητές πρέπει να ελέγχουν αυτό και, αν η σφραγίδα της FIVB δεν είναι τυπωμένη πάνω στις μπάλες, δεν επιτρέπεται να αρχίσει ο αγώνας.
4. Σύστημα με **PENTE** μπάλες – κατά τη διάρκεια του αγώνα:
Έξι επαναφορείς της μπάλας πρέπει να συμμετέχουν και να είναι τοποθετημένοι σύμφωνα με το διάγραμμα 10 των Κανονισμών.
Πριν από την έναρξη του αγώνα, οι επαναφορείς της μπάλας στις θέσεις 1, 2, 4, 5 πρέπει να λάβουν ο καθένας από μια μπάλα από τον 2ο διαιτητή, ο οποίος πρέπει να δώσει την πέμπτη μπάλα στον παίκτη που σερβίρει για το πρώτο και το αποφασιστικό σετ.
Κατά τη διάρκεια του αγώνα, όταν η μπάλα βρίσκεται εκτός παιδιάς:
4.1 Αν η μπάλα βρίσκεται έξω από τον κυρίως αγωνιστικό χώρο πρέπει να επαναφερθεί από τον επαναφορέα που βρίσκεται πλησιέστερα, ο οποίος πρέπει αμέσως να τη στείλει συρτά προς τον επαναφορέα που μόλις έδωσε την μπάλα στον παίκτη που σέρβιρε.
4.2 Οι επαναφορείς πρέπει να δίνουν ο ένας στον άλλο τη μπάλα συρτά στο έδαφος (και να μην την πετούν), ενόσω η μπάλα βρίσκεται εκτός παιδιάς, κατά προτίμηση όχι από την πλευρά που είναι τοποθετημένο το τραπέζι του σημειωτή.
4.3 Αν η μπάλα βρίσκεται μέσα στον κυρίως αγωνιστικό χώρο, ο παίκτης που βρίσκεται πλησιέστερα σε αυτή, πρέπει αμέσως να τη στείλει συρτά έξω από τον κυρίως αγωνιστικό χώρο από την πλευρά της πλησιέστερης οριοθετικής γραμμής.
4.4 Τη στιγμή που η μπάλα βρίσκεται εκτός παιδιάς, ο επαναφορέας της μπάλας με αριθμό 1, 2, 4 ή 5 πρέπει να δώσει τη μπάλα στον παίκτη που σερβίρει το συντομότερο δυνατό, ώστε το σερβίς να γίνει χωρίς καμιά καθυστέρηση.

Κανόνας 4 – Ομάδες

1. Για FIVB, Παγκόσμιες και Επίσημες Διοργανώσεις (εκτός αν κάτι άλλο προβλέπεται από τους Ειδικούς Κανονισμούς της Διοργάνωσης) η σύνθεση μιας ομάδας επιτρέπεται να αποτελείται από το μέγιστο 17 άτομα που περιλαμβάνουν 12 παίκτες, ανάμεσα σε αυτούς μέχρι 2 παίκτες Λίμπερο και μέχρι 5 επίσημοι. Οι 5 επίσημοι είναι: Ο προπονητής, μέχρι δύο βοηθοί προπονητές, ένας γιατρός και ένας φυσιοθεραπευτής της ομάδας. (Σημείωση: και ο γιατρός και ο φυσιοθεραπευτής πρέπει να έχουν εκ των προτέρων διαπίστευση από την FIVB).
Οι διαιτητές πρέπει να ελέγχουν πριν τον αγώνα (κατά τη διάρκεια του επίσημου πρωτοκόλλου) τον αριθμό των ατόμων που δικαιούνται να κάθονται στον πάγκο ή να βρίσκονται στην περιοχή προθέρμανσης.
Επειδή μόνο τα μέλη της ομάδας επιτρέπεται να κάθονται στον πάγκο κατά τη διάρκεια του αγώνα και να συμμετέχουν στην προθέρμανση (εξαιρέση: ο φυσιοθεραπευτής της ομάδας, αν δεν είναι στον πάγκο επιτρέπεται να βοηθάει στον κυρίως αγωνιστικό χώρο μέχρι την έναρξη της περιόδου της επίσημης προθέρμανσης στο φιλέ), κανένας άλλος δεν επιτρέπεται να συμμετέχει στην επίσημη προθέρμανση (Κανόνας 4.2.2), καθώς και στην προθέρμανση ανάμεσα στα σετ.
Μόνο στα μέλη της ομάδας που είναι καταγεγραμμένα στο φύλλο αγώνα και φορούν φόρμες πρέπει να επιτρέπεται να βρίσκονται στον κυρίως αγωνιστικό χώρο και στην ελεύθερη ζώνη κατά τη διάρκεια της προθέρμανσης (εξαιρέση: ο φυσιοθεραπευτής της ομάδας, αν δεν είναι καταγεγραμμένος στο φύλλο αγώνα).
2. Για FIVB, Παγκόσμιες και Επίσημες Διοργανώσεις, Ειδικό Κανονισμό για κάθε Διοργάνωση θα καθορίζουν πώς θα καθορίζονται σε κάθε αγώνα, οι δώδεκα παίκτες που επιτρέπονται για κάθε ομάδα. Οι παίκτες πρέπει να φοράνε τον ίδιο αριθμό στις φανέλες τους σε κάθε αγώνα. Σημείωση: Σε ειδικές διοργανώσεις της FIVB, είναι πιθανό να επιτρέπεται να αγωνιστούν σε έναν αγώνα 14 παίκτες. Σε αυτή την περίπτωση είναι υποχρεωτικό να υπάρχουν ΔΥΟ Λίμπερο στον κατάλογο της ομάδας στο φύλλο αγώνα. Σε Ειδικά Εγχειρίδια για κάθε διοργάνωση θα καθορίζεται ποιο σύστημα θα εφαρμοστεί.
3. Σε κανονικές συνθήκες, σε επίσημους διεθνείς αγώνες ή τουρνουά ο 1ος διαιτητής δεν χρειάζεται να ζητήσει πιστοποιητικά για να ταυτοποιήσει τους παίκτες που αναγράφονται στο φύλλο αγώνα (η ταυτότητα των παικτών θα έχει ελεγχθεί προηγουμένως από την Επιτροπή Ελέγχου του αγώνα ή του τουρνουά). Αν, όμως, υπάρχει κάποιος ειδικός κανονισμός που περιορίζει τη συμμετοχή και δεν υπάρχει Επιτροπή Ελέγχου, ο 1ος διαιτητής, σύμφωνα με τον ειδικό κανονισμό, πρέπει να ελέγξει την ταυτότητα των παικτών. Παίκτες που αποκλείονται εξαιτίας του ειδικού κανονισμού, δεν επιτρέπεται να αγωνιστούν. Αν υπάρξει οποιαδήποτε διαφωνία, ο 1ος διαιτητής θα πρέπει να καταγράψει την απόφασή του στο φύλλο αγώνα ή σε συνοδευτική γραπτή έκθεση (κατά τη διάρκεια επίσημων διεθνών αγώνων, μπορεί να ζητήσει τη γνώμη ή την απόφαση της Υπο-Επιτροπής Ενστάσεων).
4. Ο προπονητής και ο αρχηγός της ομάδας (που ελέγχουν και υπογράφουν το φύλλο αγώνα ή τον κατάλογο μελών της ομάδας για το ηλεκτρονικό φύλλο αγώνα) είναι υπεύθυνοι για την ταυτότητα των παικτών που καταγράφονται στο φύλλο αγώνα.
5. Ο 1ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει τις στολές. Αν δεν είναι σε συμφωνία με τον Κανόνα 4.3, πρέπει να αλλαχθούν. Οι στολές πρέπει επίσης να φαίνονται ίδιες. Οι φανέλες πρέπει πάντα να είναι μέσα στα παντελονάκια και αν δεν είναι, είναι αναγκαίο να ζητηθεί από τον παίκτη, με ευγενικό τρόπο, να τη βάλει μέσα, ειδικά στην αρχή του αγώνα και στην αρχή κάθε σετ.
Η λωρίδα του αρχηγού της ομάδας (8x2 εκ.) πρέπει να είναι κολλημένη κάτω από τον αριθμό στο στήθος του με τέτοιο τρόπο, ώστε να φαίνεται καθαρά σε όλη τη διάρκεια του αγώνα. Οι διαιτητές πρέπει να το ελέγξουν πριν την έναρξη του αγώνα.

6. Αν οι δύο ομάδες εμφανιστούν με στολές του ίδιου χρώματος, η ομάδα που αναγράφεται πρώτη στο επίσημο πρόγραμμα (σύμφωνα με τον πίνακα Berger) και επομένως αναγράφεται πρώτη και στο φύλλο αγώνα (πριν την κλήρωση), πρέπει να αλλάξει τις στολές.
7. Η Επίσημη Ενδυμασία μιας Ομάδας αποτελείται από φόρμα και μπλουζάκι πόλο ή σακάκι, πουκάμισο, γραβάτα και παπούτσια (όχι αθλητικά). Τα μέλη της ομάδας (που έχουν εγκριθεί στον Προκαταρκτικό Έλεγχο) πρέπει να ακολουθούν μία από τις ακόλουθες δύο επιλογές κώδικα ένδυσης:
 - 7.1 Όλοι να φοράνε τη φόρμα και το μπλουζάκι πόλο της ομάδας που θα έχουν το ίδιο χρώμα και στυλ ή,
 - 7.2 Όλοι να φοράνε σακάκι, πουκάμισο, γραβάτα (για τους άνδρες) και παπούτσια (όχι αθλητικά) που θα έχουν το ίδιο χρώμα και στυλ, εκτός από τον φυσιοθεραπευτή, ο οποίος επιτρέπεται να φοράει το παντελόνι φόρμας και το μπλουζάκι πόλο της ομάδας.Αυτό σημαίνει ότι αν ο προπονητής βγάλει το σακάκι του ή τη μπλούζα της φόρμας, όλα τα άλλα μέλη του πάγκου πρέπει να βγάλουν τα σακάκια τους ή τις μπλούζες της φόρμας την ίδια στιγμή, προκειμένου να είναι ντυμένοι ομοιόμορφα.

Κανόνας 5 – Επικεφαλής των ομάδων

1. Ο 1ος διαιτητής πρέπει να ταυτοποιήσει τον αρχηγό του αγώνα και τον προπονητή και μόνο σε αυτούς θα επιτρέπεται να παρεμβαίνουν κατά τη διάρκεια του αγώνα. Οι διαιτητές πρέπει να γνωρίζουν καθ' όλη τη διάρκεια του αγώνα ποιοι είναι οι αρχηγοί αγώνα.
2. Κατά τη διάρκεια του αγώνα, ο 2ος διαιτητής πρέπει να ελέγχει αν οι αναπληρωματικοί παίκτες κάθονται στον πάγκο ή βρίσκονται στην περιοχή προθέρμανσης. Οι παίκτες στην περιοχή προθέρμανσης κατά τη διάρκεια των σετ δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούν μπάλες. Τα μέλη της ομάδας, είτε κάθονται στον πάγκο είτε βρίσκονται στην περιοχή προθέρμανσης, δεν έχουν το δικαίωμα να διαμαρτύρονται ή να αμφισβητούν τις αποφάσεις των διαιτητών. Τέτοιου είδους συμπεριφορά πρέπει να τιμωρείται από τον 1ο διαιτητή.
3. Αν ο αρχηγός του αγώνα ζητήσει διευκρίνιση για μια απόφαση του διαιτητή σχετικά με την εφαρμογή των κανονισμών, ο 1ος διαιτητής πρέπει να τη δώσει, αν είναι αναγκαίο όχι μόνο με επανάληψη της χειροσήμανσής του, αλλά στη γλώσσα εργασίας της FIVB (Αγγλικά), μιλώντας σύντομα, χρησιμοποιώντας επίσημη ορολογία των Κανονισμών. Ο αρχηγός του αγώνα έχει το δικαίωμα μόνο να ζητήσει εξ ονόματος των συμπαικτών του διευκρίνιση της εφαρμογής ή της ερμηνείας των κανονισμών που έκαναν οι διαιτητές. (Επομένως, ο αρχηγός της ομάδας που έγινε αλλαγή και κάθεται στον πάγκο ή βρίσκεται στην περιοχή προθέρμανσης, δεν έχει αυτό το δικαίωμα).
4. Ο προπονητής δεν έχει το δικαίωμα να υποβάλει κανένα αίτημα στα μέλη του διαιτητικού σώματος, εκτός από τις κανονικές διακοπές αγώνα (τάιμ-άουτ και αλλαγές). Όμως, αν στον πίνακα του σκορ δεν απεικονίζεται ο αριθμός των κανονικών διακοπών αγώνα που έγιναν ή/και το σκορ, ή αν δεν είναι σωστά, ο προπονητής επιτρέπεται να ρωτήσει τον σημειωτή, όταν η μπάλα βρίσκεται εκτός παιδιάς.

Κανόνας 6 – Κατάκτηση πόντου, νικητής ενός σετ και νικητής του αγώνα

Αν μια ομάδα μηδενιστεί ή θεωρηθεί ελλιπής, ο σημειωτής πρέπει να συμπληρώσει το φύλλο αγώνα όπως αναφέρεται στους Κανονισμούς (6.4).

Κανόνας 7 – Δομή του αγώνα

1. Το φύλλο αρχικής παράταξης πρέπει να ελέγχεται από τον 2ο διαιτητή και από το σημειωτή, πριν ο σημειωτής γράψει τα δεδομένα της αρχικής παράταξης στο φύλλο αγώνα. Πρέπει να ελέγξει αν οι αριθμοί των παικτών που αναφέρονται στο φύλλο αρχικής παράταξης αντιστοιχούν στους αριθμούς των παικτών που αναφέρονται στο φύλλο αγώνα. Αν όχι, το φύλλο αρχικής παράταξης πρέπει να διορθωθεί και να ζητηθεί ένα άλλο από τον 2ο διαιτητή.
2. Στο τέλος κάθε σετ, ο 2ος διαιτητής αμέσως ζητά από τους προπονητές το φύλλο αρχικής παράταξης για το επόμενο σετ, για να αποφευχθεί η παράταση του τρίλεπτου διαλείμματος ανάμεσα στα σετ.
Αν ένας προπονητής συστηματικά καθυστερεί την επανέναρξη του αγώνα με το να μη δίνει έγκαιρα το φύλλο αρχικής παράταξης, ο 1ος διαιτητής πρέπει να δώσει στην ομάδα αυτή μια τιμωρία καθυστέρησης.
3. Αν διαπραχθεί το σφάλμα «λάθος θέσεις», μετά τη χειροσήμανση για το σφάλμα αυτό, ο 2ος διαιτητής πρέπει να υποδείξει τους δύο παίκτες. Αν ο αρχηγός του αγώνα ζητήσει περισσότερες πληροφορίες για το σφάλμα, ο 2ος διαιτητής πρέπει να βγάλει από την τσέπη του το φύλλο αρχικής παράταξης και να δείξει στον αρχηγό του αγώνα τους παίκτες που διέπραξαν το σφάλμα.

Κανόνας 8 – Αγωνιστικές καταστάσεις

1. Είναι πολύ σημαντικό να γίνει αντιληπτή η σημασία της λέξης «πλήρως» στην πρόταση: «...το μέρος της μπάλας που έρχεται σε επαφή με το δάπεδο είναι **πλήρως** εκτός των οριοθετικών γραμμών» σε συνδυασμό με τον Κανόνα – **«Η μπάλα είναι «μέσα», αν σε οποιαδήποτε στιγμή της επαφής της με το δάπεδο, κάποιο μέρος της μπάλας έρθει σε επαφή με τον κυρίως αγωνιστικό χώρο, συμπεριλαμβανομένων των οριοθετικών γραμμών»** – αυτό σημαίνει ότι οποιαδήποτε συμπίεση που επιτρέπει στην μπάλα να έρθει σε επαφή με τη γραμμή, ΣΕ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΤΙΓΜΗ κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που έρχεται σε επαφή με το δάπεδο, κάνει τη μπάλα να είναι «ΜΕΣΑ», αλλά, αν η μπάλα δεν έρχεται σε επαφή με τη γραμμή σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή, είναι “ΕΞΩ”.
2. Τα σχοινιά που στερεώνουν το φιλέ πέρα από τα 9.50/10.00 μ. κατά μήκος δεν ανήκουν στο φιλέ. Το ίδιο ισχύει και για τους στυλοβάτες και τα άλλα σχοινιά. Επομένως, αν η μπάλα ακουμπήσει ένα εξωτερικό μέρος του φιλέ πέρα από τις πλάγιες ταινίες του (9 μ.), έχει ακουμπήσει ένα «εξωτερικό αντικείμενο» και πρέπει να σφυριχτεί και να υποδειχτεί με χειροσήμανση και από τους δύο διαιτητές ως η «μπάλα έξω».

Κανόνας 9 – Παίξιμο της μπάλας

1. Παρέμβαση στο παίξιμο της μπάλας από τον κριτή γραμμών, τον 2ο διαιτητή ή τον προπονητή στην ελεύθερη ζώνη:
 - Αν η μπάλα χτυπήσει μέλος του σώματος των διαιτητών ή τον προπονητή είναι «μπάλα έξω» (Κανόνας 8.4.2).
 - Αν ο παίκτης λάβει υποβοήθηση από μέλος του σώματος των διαιτητών ή τον προπονητή για την επαφή, είναι σφάλμα του παίκτη (υποβοηθούμενο χτύπημα, Κανόνας 9.1.3) και δεν θα έχει ως αποτέλεσμα «επανάληψη» της φάσης.
2. Δίνεται έμφαση στο ότι σφυρίζονται μόνο τα σφάλματα που γίνονται αντιληπτά. Ο 1ος διαιτητής πρέπει να βλέπει μόνο το μέρος του σώματος που έρχεται σε επαφή με την μπάλα. Η κρίση του δεν πρέπει να επηρεάζεται από τη θέση του σώματος του παίκτη πριν ή/και μετά το παίξιμο της μπάλας. Η Επιτροπή Διαιτησίας της FIVB

επιμένει ότι οι διαιτητές πρέπει να επιτρέπουν την επαφή στην πάσα με δάχτυλα ή οποιαδήποτε άλλη επαφή είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με τους Κανονισμούς.

3. Για να γίνει καλύτερα κατανοητό το κείμενο του Κανόνα 9.2.2 (Η μπάλα δεν πρέπει να πιαστεί και/ή να μεταφερθεί. Μπορεί να αναπηδήσει προς οποιαδήποτε κατεύθυνση):

Μια μπάλα που μεταφέρεται περιλαμβάνει δύο ενέργειες παιχνιδιού, πρώτα το κράτημα και μετά τη μεταφορά της μπάλας, ενώ το παίξιμο της μπάλας σημαίνει ότι η μπάλα αναπηδά από το σημείο της επαφής.

4. Ο διαιτητής πρέπει να προσέχει τη σταθερότητα της επαφής, ειδικά στο σημερινό βόλεϊ, όταν γίνεται μια προσποίηση επίθεσης («πλασέ»), αλλάζοντας την κατεύθυνση της πορείας της μπάλας. Πρέπει να δίνεται προσοχή στο γεγονός ότι κατά τη διάρκεια ενός επιθετικού χτύπηματος, το «πλασέ» επιτρέπεται, αν η μπάλα δεν πιαστεί ή μεταφερθεί. Το «πλασέ» σημαίνει επίθεση της μπάλας (εξ' ολοκλήρου πάνω από το φιλέ) που εκτελείται με ελαφρύ χτύπημα με το ένα χέρι ή τα δάχτυλα. Ο 1ος διαιτητής πρέπει να παρακολουθεί προσεκτικά τα «πλασέ». Αν η μπάλα, μετά από αυτό το πλασέ, δεν αναπηδήσει αμέσως, αλλά κρατηθεί από το χέρι ή μεταφερθεί, είναι σφάλμα και πρέπει να καταλογιστεί.
5. Πρέπει να δοθεί προσοχή στο γεγονός ότι η ενέργεια για μπλοκ ενός παίκτη δεν επιτρέπεται, αν δεν εμποδίζει απλά να περάσει η μπάλα από τους αντιπάλους, αλλά την κρατά (ή τη σηκώνει, τη σπρώχνει, τη μεταφέρει, την πετά, τη μετακινεί). Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις ο διαιτητής πρέπει να τιμωρήσει το μπλοκ ως «πιαστό» (δεν θα πρέπει να γίνεται όμως κατάχρηση αυτού του σφυρίγματος).
6. Δυστυχώς, πολλοί διαιτητές δεν κατανοούν και επομένως δεν εφαρμόζουν σωστά τον Κανόνα 9.2.3.2. Δεν κατανοούν σε ποιες ειδικές περιπτώσεις μπορούμε να αναφερθούμε στο «πρώτο χτύπημα μιας ομάδας». Σε τέσσερις διαφορετικές περιπτώσεις η ομάδα κάνει πρώτη μπαλιά (που μετρά ως ένα από τα τρία χτυπήματα της ομάδας):
 - 6.1 Το χτύπημα στην υποδοχή του σερβίς
 - 6.2 Το χτύπημα στην υποδοχή της επίθεσης των αντιπάλων (όχι μόνο στο καρφί, σε όλες τις επιθέσεις, βλέπε Κανόνα 13.1.1)
 - 6.3 Το χτύπημα στη μπάλα που προέρχεται από το μπλοκ των αντιπάλων
 - 6.4 Το χτύπημα στη μπάλα που προέρχεται από το μπλοκ της ομάδας του.
7. Σε συμφωνία με το πνεύμα των διεθνών διοργανώσεων και για να ευνοηθούν φάσεις μεγαλύτερης διάρκειας και θεαματικές ενέργειες, μόνο οι πιο ξεκάθαρες παραβιάσεις πρέπει να σφυρίζονται. Επομένως, όταν ένας παίκτης δεν βρίσκεται σε πολύ καλή θέση για να παίξει τη μπάλα, ο 1ος διαιτητής θα πρέπει να είναι λιγότερο αυστηρός στην κρίση του για τα σφάλματα στο χειρισμό της μπάλας. Για παράδειγμα:
 - 7.1 Ο πασαδόρος που τρέχει προς τη μπάλα ή αναγκάζεται να κάνει μια πολύ γρήγορη ενέργεια για να φτάσει τη μπάλα, προκειμένου να κάνει πάσα.
 - 7.2 Οι παίκτες που αναγκάζονται να τρέξουν ή να κάνουν πολύ γρήγορες ενέργειες, για να παίξουν τη μπάλα, αφού έχει βρει στο μπλοκ ή σε έναν άλλο παίκτη.
 - 7.3 Η πρώτη επαφή της ομάδας επιτρέπεται να γίνει ελεύθερα, εκτός αν ο παίκτης πιάσει ή μεταφέρει τη μπάλα.

Κανόνας 10 – Μπάλα στο φιλέ

Κανόνας 11 – Παίκτης στο φιλέ

1. Ο κανόνας (10.1.2) δίνει το δικαίωμα να επαναφερθεί η μπάλα από την ελεύθερη ζώνη της αντίπαλης ομάδας. *Ο 2ος διαιτητής και οι κριτές γραμμών πρέπει να κατανοήσουν καλά αυτόν τον κανόνα!* Κατά τη διάρκεια του αγώνα πρέπει να

αναγνωρίζουν πρακτικά και να κάνουν την κατάλληλη κίνηση για να δώσουν χώρο στον παίκτη που θα επαναφέρει την μπάλα στο γήπεδό του!

Αν η μπάλα διασχίσει το κάθετο επίπεδο του φιλέ μέσα από το οριοθετημένο διάστημα προς την ελεύθερη ζώνη των αντιπάλων και την ακουμπήσει ο παίκτης που προσπαθεί να την επαναφέρει, οι διαιτητές πρέπει να σφυρίζουν το σφάλμα τη στιγμή της επαφής και να δείξουν «έξω».

2. Εφιστούμε την προσοχή στον κανόνα που αφορά στην επαφή του παίκτη με το φιλέ: **«Η επαφή ενός παίκτη με το φιλέ ανάμεσα στις αντένες, κατά τη διάρκεια της ενέργειας για παίξιμο της μπάλας είναι σφάλμα. Η ενέργεια για παίξιμο της μπάλας περιλαμβάνει (μεταξύ άλλων) το άλμα, το χτύπημα (ή την προσπάθεια) και την προσγείωση».**

Η ενέργεια του παιχνιδιού της μπάλας είναι οποιαδήποτε ενέργεια των παικτών που βρίσκονται κοντά στη μπάλα και προσπαθούν να την παίξουν. Θα πρέπει να δοθεί προσοχή στις ακόλουθες περιπτώσεις:

Αν ένας παίκτης βρίσκεται σε κανονική θέση στο γήπεδό του και μια μπάλα που έρχεται από τους αντιπάλους βρει στο φιλέ και προκαλέσει επαφή του φιλέ με τον παίκτη (Κανόνας 11.3.3), δεν διαπράττεται σφάλμα από τον παίκτη.

Επαφή στο φιλέ με τα μαλλιά ενός παίκτη: Αυτό πρέπει να θεωρηθεί ως σφάλμα, αν είναι ξεκάθαρο ότι επηρέασε την ικανότητα του αντιπάλου να παίξει την μπάλα ή διέκοψε τη φάση (π.χ. αν μια αλογοουρά πιαστεί στο φιλέ).

3. Εφιστάται η προσοχή των διαιτητών στο γεγονός ότι τα σχοινιά που συνδέουν κατά μήκος το φιλέ πέρα από τα 9,50/10,00 μ. δεν ανήκουν στο φιλέ. Το ίδιο ισχύει και για τους στυλοβάτες, καθώς και για το μέρος του φιλέ που βρίσκεται έξω από τις αντένες. Επομένως, αν ένας παίκτης ακουμπήσει το εξωτερικό μέρος του φιλέ (την πάνω ταινία έξω από τις αντένες, τα σχοινιά, τους στυλοβάτες, κλπ.), αυτό δεν είναι ποτέ δυνατόν να θεωρηθεί σφάλμα, εκτός αν επηρεάζει τη δομική ακεραιότητα του ίδιου του φιλέ. Επομένως, ο κανόνας 11.3.2 δεν τροποποιήθηκε και δεν έρχεται σε αντίθεση με τη βασική αλλαγή κανονισμών που προαναφέρθηκε.

4. Οι διαιτητές πρέπει να διακρίνουν ανάμεσα στο πέρασμα στον αντίπαλο κυρίως αγωνιστικό χώρο πέρα από την κεντρική γραμμή με το πέλμα (τα πέλματα) ή με οποιοδήποτε άλλο μέρος του σώματος.

Όταν το πέρασμα γίνεται με το πέλμα, ένα μέρος του πρέπει να παραμένει σε επαφή με την κεντρική γραμμή ή να βρίσκεται πάνω από αυτή.

5. Με δεδομένη την υψηλή ποιότητα των ομάδων που συμμετέχουν, το παιχνίδι κοντά στο φιλέ είναι θεμελιώδους σημασίας και επομένως, οι διαιτητές πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί, ειδικά στις περιπτώσεις όπου η μπάλα βρίσκεται ελάχιστα στα χέρια των μπλοκέρ και στην συνέχεια φεύγει έξω από τον κυρίως αγωνιστικό χώρο. Επιπρόσθετα, οι διαιτητές πρέπει να είναι προσεκτικοί σε περιπτώσεις παρέμβασης. Όταν ένας παίκτης έρχεται σε επαφή με το φιλέ ανάμεσα στις αντένες κατά τη διάρκεια της ενέργειας του παιχνιδιού, προσπαθώντας να παίξει την μπάλα, ή προσποιείται ότι θα παίξει την μπάλα, αυτό είναι ΣΦΑΛΜΑ ΣΤΟ ΦΙΛΕ. Όταν η φυσική αναπήδηση επηρεάζεται από τη σκόπιμη ενέργεια ενός αντιπάλου που κινείται προς το φιλέ, ή όταν υπάρχει επαφή με το φιλέ και η μπάλα χτυπιέται από το φιλέ (χτύπημα σαν σφεντόνα), τότε υπάρχει παρέμβαση. Ένας παίκτης που εμποδίζει έναν αντίπαλο, που επιτρέπεται να χτυπήσει την μπάλα, να κινηθεί για να τη φτάσει, διαπράττει σφάλμα παρέμβασης. Το σπάσιμο των στυλοβατών εξαιτίας επαφής ή πιασίματος αποτελεί και αυτό παρέμβαση στο παιχνίδι.

6. Προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία των δύο διαιτητών, ο διαχωρισμός των καθηκόντων τους πρέπει να γίνει ως εξής: ο 1ος διαιτητής πρέπει να συγκεντρώνεται στο να βλέπει όλο το μήκος του φιλέ (από την πάνω λευκή ταινία μέχρι την κάτω λευκή ταινία) από την πλευρά της ομάδας που επιτίθεται και ο 2ος διαιτητής πρέπει να συγκεντρώνεται στο να βλέπει όλο το μήκος του φιλέ από την πλευρά της ομάδας που κάνει μπλοκ.

Κανόνας 12 – Σερβίς

1. Προκειμένου να δοθεί η εντολή για σερβίς, δεν είναι απαραίτητο να ελέγξει ο 1ος διαιτητής ότι ο παίκτης που σερβίρει είναι έτοιμος – μόνο ότι ο παίκτης που σερβίρει έχει στην κατοχή του την μπάλα.
2. Πριν ο 1ος διαιτητής να σφυρίξει για σερβίς, πρέπει να ελέγξει εάν έχει ζητηθεί επανάληψη της προβολής της φάσης από την τηλεόραση και να καθυστερήσει να σφυρίξει (όχι περισσότερες από 8 φορές σε κάθε σετ και 7 δευτερόλεπτα κάθε φορά) ανάλογα.
3. Ο 1ος διαιτητής και οι αντίστοιχοι κριτές γραμμών πρέπει να προσέχουν τη θέση του παίκτη που σερβίρει τη στιγμή του χτυπήματος του σερβίς ή της απογείωσης για σερβίς με άλμα. Οι κριτές γραμμών πρέπει να υποδείξουν αμέσως στον διαιτητή αν έχει διαπραχθεί ένα σφάλμα και ο 1ος διαιτητής πρέπει να το σφυρίξει. Ο παίκτης που σερβίρει, επιτρέπεται να αρχίσει την κίνησή του για το σερβίς έξω από τη ζώνη του σερβίς, αλλά πρέπει να είναι πλήρως μέσα στη ζώνη τη στιγμή της επαφής (ή πρέπει να είναι πλήρως μέσα στη ζώνη του σερβίς τη στιγμή της απογείωσης).
4. Όταν εκτελείται το σερβίς, ο 1ος διαιτητής πρέπει να παρατηρεί την ομάδα που σερβίρει, ενώ ο 2ος διαιτητής παρακολουθεί την ομάδα που υποδέχεται.
5. Αν ο παίκτης που σερβίρει, δεν πηγαίνει κανονικά στη ζώνη του σερβίς ή δεν δέχεται την μπάλα από τον επαναφορέα της μπάλας, κάνοντας εσκεμμένα καθυστέρηση, είναι δυνατό η ομάδα να δεχθεί τιμωρία καθυστέρησης.
Παρατήρηση: Πολλοί διαιτητές και παίκτες παρερμηνεύουν αυτό το κείμενο, θεωρώντας ότι τα 8 δευτερόλεπτα θα μετρηθούν από τη στιγμή που ο παίκτης υψώνει ή απελευθερώνει τη μπάλα, για να εκτελέσει το χτύπημα του σερβίς. Δεν ισχύει αυτό! Το κείμενο του κανόνα αναφέρει σαφώς: «...μετά το σφύριγμα του 1ου διαιτητή για σερβίς».
6. Η χειροσήμανση με αριθμό 19 είναι η κατάλληλη σήμανση που πρέπει να χρησιμοποιείται από τον διαιτητή, όταν η μπάλα μετά το χτύπημα του σερβίς ακουμπά το φιλέ και δεν παραμένει εντός παιδιάς.
7. Ο 1ος διαιτητής πρέπει να προσέχει το προπέτασμα κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του σερβίς, όταν ένας παίκτης ή μια ομάδα παικτών της ομάδας που σερβίρει, κουνώντας τα χέρια, πηδώντας ή κινούμενοι πλάγια ή με το να στέκονται μαζί μπροστά στον παίκτη που σερβίρει, εμποδίζουν τους αντιπάλους να δουν τον παίκτη που σερβίρει και τη διαδρομή της μπάλας στον αέρα (δηλ. και τα δύο κριτήρια πρέπει να ισχύουν, για να θεωρηθούν οι ενέργειες/θέσεις των παικτών ως προπέτασμα). Επομένως, αν οι αντίπαλοι μπορούν να δουν τη μπάλα από το σερβίς σε όλη την πορεία της στον αέρα, μέχρι να διασχίσει το φιλέ προς το αντίπαλο γήπεδο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έγινε προπέτασμα.

Κανόνας 13 – Επιθετικό χτύπημα

1. Προκειμένου να γίνει καλύτερα κατανοητός ο κανόνας 13.2.4 σχετικά με το επιθετικό χτύπημα στο σερβίς των αντιπάλων, πρέπει να δοθεί προσοχή στο γεγονός ότι, σε αυτή την περίπτωση πρέπει να ελεγχθεί μόνο **η θέση της μπάλας**, και όχι η θέση των παικτών. Είναι σφάλμα, μόνο αν αυτό το επιθετικό χτύπημα ολοκληρωθεί και τότε ο 1ος διαιτητής πρέπει να το σφυρίξει.
2. Όταν ελέγχεται το επιθετικό χτύπημα των παικτών της πίσω ζώνης και του Λίμπερο, είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό, ότι αυτό το σφάλμα διαπράττεται, μόνο αν το επιθετικό χτύπημα έχει ολοκληρωθεί (είτε η μπάλα διασχίσει εντελώς το κατακόρυφο επίπεδο του φιλέ ή όταν έρθει σε επαφή με έναν αντίπαλο).

Κανόνας 14 – Μπλοκ

1. Ο παίκτης που κάνει μπλοκ, έχει το δικαίωμα να μπλοκάρει οποιαδήποτε μπαλιά μέσα στο αντίπαλο διάστημα, με τα χέρια του πέρα από το φιλέ, εφόσον:
 - Αυτή η μπαλιά, μετά από την πρώτη ή τη δεύτερη επαφή της αντίπαλης ομάδας, κατευθύνεται προς το γήπεδο του μπλοκέρ και
 - Κανένας παίκτης της αντίπαλης ομάδας δεν βρίσκεται αρκετά κοντά στο φιλέ σε αυτό το μέρος του αγωνιστικού διαστήματος, για να συνεχίσει την ενέργειά του.

Όμως, αν ένας παίκτης της αντίπαλης ομάδας βρίσκεται κοντά στη μπάλα και είναι έτοιμος να την παίξει, η επαφή του μπλοκ πέρα από το φιλέ συνιστά σφάλμα, αν ο μπλοκέρ ακουμπήσει τη μπάλα πριν ή ταυτόχρονα με την ενέργεια του παίκτη και επομένως με αυτόν τον τρόπο έχει εμποδίσει την ενέργεια των αντιπάλων.
Μετά την τρίτη επαφή από τους αντιπάλους, κάθε μπαλιά επιτρέπεται να μπλοκαρισθεί μέσα στο διάστημα των αντιπάλων.
2. Οι πάσες και τα επιτρεπόμενα χτυπήματα (όχι οι επιθέσεις) δεν επιτρέπεται να μπλοκαριστούν πέρα από το φιλέ παρά μόνο μετά την τρίτη επαφή.
3. Αν ένας από τους παίκτες που συμμετέχουν στο μπλοκ βάλει τα χέρια του πέρα από το φιλέ και χτυπήσει τη μπάλα, αντί να κάνει μια ενέργεια για μπλοκ, είναι σφάλμα (η έκφραση «πέρα από το φιλέ» σημαίνει να βάλει τα χέρια του πάνω από το φιλέ μέσα στο διάστημα των αντιπάλων).
4. Το κείμενο του Κανόνα 14.6.3: «Μπλοκ στο σερβίς των αντιπάλων» σημαίνει ότι ολοκληρώνει ένα μπλοκ στη μπάλα που έρχεται από το σερβίς.
5. Αφού η μπάλα επιτρέπεται να ακουμπήσει οποιοδήποτε μέρος του σώματος, αν κατά τη διάρκεια του μπλοκ η μπάλα ακουμπήσει τα πόδια κατά τη διάρκεια της ίδιας ενέργειας, δεν είναι σφάλμα και είναι ακόμα μπλοκ!

Κανόνας 15 – Κανονικές διακοπές του αγώνα

1. Τάιμ-Άουτ και Τεχνικό Τάιμ-Άουτ
 - 1.1 Όταν ένας προπονητής ζητήσει ένα Τάιμ-Άουτ, πρέπει να κάνει την επίσημη χειροσήμανση. Αν απλά στέκεται όρθιος, το ζητά προφορικά ή πατάει την κόρνα, οι διαιτητές δεν πρέπει να αποδεχθούν το αίτημα. Αν το αίτημα για Τάιμ-Άουτ απορριφθεί, ο 1ος διαιτητής θα πρέπει να αποφασίσει αν υπήρχε πρόθεση για καθυστέρηση στον αγώνα και να την τιμωρήσει σύμφωνα με τους κανονισμούς.
 - 1.2 Ο βοηθός σημειωτής πρέπει να χρησιμοποιήσει την κόρνα (ή άλλη παρόμοια συσκευή), για να δώσει σήμα για κάθε Τεχνικό Τάιμ Άουτ (ΤΤΟ), αφού η ομάδα που προηγείται φτάσει στον 8^ο και στον 16^ο πόντο στο σετ (αυτό δεν είναι ευθύνη του 2ου διαιτητή). Επίσης, ο βοηθός σημειωτής πρέπει να δώσει σήμα με την κόρνα για το τέλος του ΤΤΟ. Ο εκφωνητής πρέπει να πει για το πρώτο ΤΤΟ του σετ: «Πρώτο Τεχνικό Τάιμ-Άουτ». Στο τέλος πρέπει να πει: «Τέλος του Τεχνικού Τάιμ-Άουτ». Η ίδια διαδικασία πρέπει να εφαρμοστεί και για το δεύτερο ΤΤΟ. Ο 2ος διαιτητής πρέπει να διασφαλίσει ότι οι παίκτες δεν θα μπουν στον αγωνιστικό χώρο πριν ηχήσει η κόρνα του βοηθού σημειωτή, δίνοντας σήμα για το τέλος του ΤΤΟ. Φυσικά, αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα με τη δουλειά του βοηθού σημειωτή, ο 2ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει τη δουλειά του και από αυτή την άποψη.
2. Διαδικασία Αλλαγής
 - 2.1 Ο 2ος διαιτητής πρέπει να σταθεί ανάμεσα στο στυλοβάτη και στο τραπέζι του σημειωτή και – εκτός αν ο σημειωτής υποδείξει ότι η αλλαγή είναι αντικανονική – να κάνει μια χειροσήμανση (σταυρώνοντας τους βραχιόνες του) για τους παίκτες, ώστε να αλλάξουν κατά μήκος της πλάγιας γραμμής.

Σε περίπτωση πολλαπλών αλλαγών, ο 2ος διαιτητής πρέπει να περιμένει για τη χειροσήμανση του σημειωτή ότι η προηγούμενη αλλαγή καταγράφηκε και στη συνέχεια πρέπει να προχωρήσει στην επόμενη αλλαγή.

Στην περίπτωση που η αλλαγή γίνεται με τη χρήση tablet, το λογισμικό δεν επιτρέπει να γίνονται αντικανονικές αλλαγές και η καταγραφή τους γίνεται στο φύλλο αγώνα αυτόματα, ώστε ο 2ος διαιτητής να παρεμβαίνει μόνο σε ακραίες περιπτώσεις που προκαλείται καθυστέρηση.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το αίτημα για αλλαγή γίνεται πάντα τη στιγμή της εισόδου του (των) παίκτη (ών) στη ζώνη αλλαγής, ανεξάρτητα από τη μέθοδο που χρησιμοποιείται ή ποιος τρόπος καταγραφής χρησιμοποιείται.

2.2 Πολλαπλές αλλαγές επιτρέπεται να γίνουν μόνο διαδοχικά: Πρώτα, ένα ζευγάρι παικτών – ο ένας παίκτης βγαίνει από τον κυρίως αγωνιστικό χώρο και ο αντικαταστάτης μπαίνει, μετά το επόμενο ζευγάρι κ.ο.κ., προκειμένου ο σημειωτής να μπορέσει να τις σημειώσει ακριβώς και να τις ελέγξει μία προς μία. Όμως, αν τη στιγμή του αιτήματος για πολλαπλές αλλαγές, κάποιος από αυτούς δεν βρίσκεται κοντά στη ζώνη αλλαγής έτοιμος να μπει στον κυρίως αγωνιστικό χώρο, η αλλαγή του πρέπει να απορριφθεί χωρίς ποινή. Επομένως, οι παίκτες που δεν εμπλέκονται σε κάποια συγκεκριμένη αλλαγή πρέπει να παραμείνουν έξω από τη ζώνη αλλαγής.

Πάλι, με τη χρήση του λογισμικού των tablet, όπου αυτά χρησιμοποιούνται, είναι δυνατό να επιτραπούν πολλαπλές αλλαγές την ίδια χρονική στιγμή, επιταχύνοντας έτσι τη διαδικασία του παιχνιδιού. Οι 2οι διαιτητές πρέπει επομένως να επιτρέπουν τις αλλαγές χρησιμοποιώντας ελεύθερα αυτή τη μέθοδο.

2.3 Είναι πολύ σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι οι παίκτες κινούνται γρήγορα και ήσυχα.

Η νέα μέθοδος αλλαγής έχει σκοπό να διατηρήσει τη ροή του αγώνα και να αποφευχθεί η καθυστέρηση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της αλλαγής. Σύμφωνα με τη νέα μέθοδο, οι περιπτώσεις επιβολής τιμωριών καθυστέρησης, όταν οι αναπληρωματικοί δεν είναι έτοιμοι να μπουν στον αγώνα, πρέπει να ελαχιστοποιηθούν.

Είναι ευθύνη του 2ου διαιτητή και του σημειωτή, να μη χρησιμοποιήσουν τη σφυρίχτρα ή την κόρνα αν ο παίκτης που πρόκειται να μπει στον κυρίως αγωνιστικό χώρο δεν είναι έτοιμος, όπως απαιτείται (Κανόνες 15.10.3α και 15.10.4). Αν δεν προκλήθηκε καθυστέρηση, το αίτημα για αλλαγή πρέπει να απορριφθεί από τον 2ο διαιτητή χωρίς καμιά τιμωρία.

3. Όταν ένας παίκτης τραυματιστεί, ο 1ος διαιτητής πρέπει να ζητήσει να γίνει αλλαγή. Σε περίπτωση σοβαρού τραυματισμού, οι διαιτητές πρέπει να διακόψουν το παιχνίδι και να επιτρέψουν στο ιατρικό προσωπικό της ομάδας να μπει στον αγωνιστικό χώρο. Κατ' εξαίρεση αλλαγή εξαιτίας τραυματισμού μπορεί να γίνει ελεύθερα, από την ομάδα, ξεπερνώντας τους «περιορισμούς των αλλαγών», από οποιονδήποτε παίκτη ο οποίος δεν βρίσκεται στον κυρίως αγωνιστικό χώρο τη στιγμή του τραυματισμού (Κανόνας 15.7). Πρέπει να δοθεί προσοχή στον κανόνα που αναφέρει ότι ο τραυματισμένος παίκτης που αλλάχτηκε με κατ' εξαίρεση αλλαγή δεν επιτρέπεται να ξαναμπει στον αγώνα. Μια κατ' εξαίρεση αλλαγή δεν είναι δυνατό, σε καμιά περίπτωση, να μετρήσει ως κανονική αλλαγή.

Οι διαιτητές πρέπει να διακρίνουν σαφώς ανάμεσα στις αντικανονικές αλλαγές (όταν μια ομάδα έχει κάνει μια αντικανονική αλλαγή, ο αγώνας ξανάρχισε και ο σημειωτής και ο 2ος διαιτητής δεν την αντιλήφθηκαν, Κανόνας 15.9) και στο αίτημα για μια αντικανονική αλλαγή, όπου, τη στιγμή του αιτήματος, ο σημειωτής ή ο 2ος διαιτητής αντιλαμβάνεται ότι είναι αντικανονική (Κανόνας 16.1.3) και η οποία πρέπει να απορριφθεί και να επιβληθεί τιμωρία καθυστέρησης.

4. Ένα αίτημα για αλλαγή πριν από την έναρξη ενός σετ επιτρέπεται και πρέπει να καταγραφεί ως κανονική διακοπή αγώνα σε αυτό το σετ. Ο προπονητής πρέπει να

υποβάλει το αίτημα για αλλαγή, σε αυτή την περίπτωση, με την επίσημη χειροσήμανση.

5. Οι διαιτητές πρέπει να μελετήσουν προσεκτικά και να κατανοήσουν ακριβώς τον κανόνα που αφορά στο «αντικανονικό αίτημα» (Κανόνας 15.11):
 - τι σημαίνει «αντικανονικό αίτημα»
 - ποιες είναι οι συνηθεις περιπτώσεις
 - ποια διαδικασία πρέπει να ακολουθείται σε αυτές τις περιπτώσεις
 - τι πρέπει να γίνει, αν μια ομάδα το επαναλάβει στον ίδιο αγώνα.

Κατά τη διάρκεια του αγώνα ο 1ος διαιτητής πρέπει να ελέγχει αν ο 2ος διαιτητής εφαρμόζει σωστά τον κανόνα σχετικά με το «αντικανονικό αίτημα».

Ο 2ος διαιτητής πρέπει να εξασφαλίζει ότι οποιοδήποτε αντικανονικό αίτημα θα καταγραφεί στον ειδικό χώρο στο φύλλο αγώνα.

6. Πρέπει να είναι σαφής η διάκριση ανάμεσα στην «αντικατάσταση Λίμπερο» (Κανόνας 19.3.2) και στην κανονική αλλαγή, η οποία πρέπει να εγκριθεί από τον 2ο διαιτητή ή τον σημειωτή και να καταγραφεί στο φύλλο αγώνα (Κανόνες 15.5 – 15.10). Ο βοηθός σημειωτής καταγράφει τις αντικαταστάσεις του Λίμπερο – καθώς και τους επαναπροσδιορισμούς – σε ένα ξεχωριστό φύλλο, ειδικά φτιαγμένο γι' αυτόν το σκοπό (R-6), ώστε να είναι γνωστός, ανά πάσα στιγμή, ο αριθμός του παίκτη που έχει αντικατασταθεί από το Λίμπερο. (Όπου χρησιμοποιείται ηλεκτρονικό φύλλο αγώνα, ο σημειωτής και ο βοηθός σημειωτής πρέπει να συνεργάζονται για την αναγνώριση και καταγραφή των αντικαταστάσεων του Λίμπερο).

Κανόνας 16 – Καθυστερήσεις αγώνα

1. Ο διαιτητής πρέπει να είναι απόλυτα εξοικειωμένος με τα βασικά στοιχεία για όλους τους τύπους καθυστερήσεων και τιμωριών για καθυστερήσεις. Επιπλέον, πρέπει να γνωρίζει την ακριβή διαφορά ανάμεσα σε ένα αντικανονικό αίτημα και μια καθυστέρηση.
2. Οι διαιτητές πρέπει να εμποδίζουν να γίνει οποιαδήποτε καθυστέρηση με ή χωρίς πρόθεση από τις ομάδες.

Παράδειγμα καθυστέρησης:

Ένας παίκτης καθυστερεί το παιχνίδι ζητώντας από το διαιτητή την άδεια να δέσει τα κορδόνια των παπουτσιών του. Αυτό τιμωρείται αμέσως από την πρώτη φορά με μια «τιμωρία καθυστέρησης».

Κύριες αιτίες καθυστέρησης (ανάμεσα σε άλλες):

- αλλαγές παικτών
- τάιμ-άουτ
- σκούπισμα του δαπέδου

Κάθε παίκτης που ζητά από τον διαιτητή μια διακοπή για να δέσει τα κορδόνια των παπουτσιών του δείχνει την πρόθεσή του να καθυστερήσει το παιχνίδι και πρέπει να υπόκειται σε «τιμωρία καθυστέρησης».

3. Τιμωρίες για καθυστερήσεις επιβάλλονται στην ομάδα και δεν αντιμετωπίζονται σαν κακή συμπεριφορά ενός μέλους της ομάδας. Αυτό ισχύει ακόμα κι όταν ένα μόνο μέλος της ομάδας έχει προκαλέσει την καθυστέρηση.
4. Εφιστάται η προσοχή στο γεγονός ότι η «προειδοποίηση καθυστέρησης» υποδεικνύεται πλέον με μια χειροσήμανση (αρ. 25) με κίτρινη κάρτα και ότι πρέπει να καταγραφεί στο φύλλο αγώνα στην περιοχή των τιμωριών, κάτω από τη στήλη W. Όμως, η «ποινή καθυστέρησης» υποδεικνύεται με κόκκινη κάρτα και πρέπει να καταγραφεί στο φύλλο αγώνα στην περιοχή των τιμωριών, κάτω από τη στήλη P.

5. Σκούπισμα του δαπέδου
Ο βασικός σκοπός της ισχύουσας διαδικασίας είναι να διασφαλίσει την ασφάλεια των παικτών και τη φυσική ροή του αγώνα και να αποφευχθεί να πρέπει οι ίδιοι οι παίκτες να σκουπίσουν το δάπεδο.
- 5.1 Παιδιά που σκουπίζουν το γήπεδο και εξοπλισμός για σκούπισμα
- 5.1.1 Παιδιά που σκουπίζουν το γήπεδο
Πρέπει να υπάρχουν τέσσερα παιδιά που σκουπίζουν κάθε πλευρά του αγωνιστικού χώρου x 2 πλευρές = 8 παιδιά συνολικά. Τα παιδιά που σκουπίζουν πρέπει να είναι καλά εκπαιδευμένα για το έργο τους. Είναι πολύ βοηθητικό να είναι παίκτες βόλεϊ.
- 5.1.2 Εξοπλισμός για σκούπισμα
- Έξι σκούπες πλάτους ενός μέτρου με χερούλι.
 - Ανά τρεις σκούπες πρέπει να είναι τοποθετημένες κοντά σε καθεμιά περιοχή προθέρμανσης.
 - Οκτώ απορροφητικές πετσέτες (μεγέθους το ελάχιστο 40εκ. x 40εκ., το μέγιστο 40εκ. x 80εκ.), 4 από αυτές (2 και 2) πρέπει να είναι διαθέσιμες και βρίσκονται κοντά στο τραπέζι του σημειωτή και 4 (2 και 2) δίπλα στα παιδιά που σκουπίζουν και κάθονται στα καρεκλάκια.
- 5.1.3 Θέση των παιδιών που σκουπίζουν το γήπεδο (Διάγραμμα Α)
- 5.1.3.1 Ένα παιδί για γρήγορο σκούπισμα αντιστοιχεί σε κάθε πλευρά του αγωνιστικού χώρου (2 συνολικά) πίσω από τον 2ο διαιτητή και κάθονται στις φτέρνες (έτοιμα να τρέξουν στο σημείο που υπάρχει ιδρώτας).
- 5.1.3.2 Τρία παιδιά για σκούπισμα κοντά σε καθεμιά περιοχή προθέρμανσης (6 συνολικά) και κάθονται σε καρεκλάκια (1 παιδί για γρήγορο σκούπισμα και 2 για κανονικό).
- 5.1.3.3 Τα παιδιά για σκούπισμα πρέπει να προσέχουν το γεγονός ότι δεν πρέπει να κρύβουν καμιά διαφημιστική πινακίδα που βρίσκεται γύρω από τον αγωνιστικό χώρο ανεξάρτητα από τη θέση τους, ειδικά πίσω από το βάθρο του 1ου διαιτητή.
- 5.2 Πώς να σκουπίζεται ο αγωνιστικός χώρος
Για να διασφαλιστεί η συνέχιση του αγώνα και να σταματήσουν τακτικές καθυστέρησης, η FIVB έχει λάβει τις ακόλουθες αποφάσεις:
- 5.2.1 Κατά τη διάρκεια των τάιμ-άουτ (ΤΟ), των τεχνικών τάιμ-άουτ (ΤΤΟ) και των διαλειμμάτων:
Τρία παιδιά για σκούπισμα σκουπίζουν κάθε πλευρά του κυρίως αγωνιστικού χώρου, όλα μαζί. Τα τρία παιδιά που κάθονται κοντά στην περιοχή προθέρμανσης πρέπει να φέρουν τρεις σκούπες με χερούλι στην πλάγια γραμμή, στη μπροστινή ζώνη και δίπλα στον 2ο διαιτητή.
Τρία παιδιά σε κάθε πλευρά του αγωνιστικού χώρου αρχίζουν να σκουπίζουν το δάπεδο σε ελικοειδή μορφή, σύμφωνα με το επισυναπτόμενο διάγραμμα Α.
- 5.2.2 Όταν η μπάλα είναι «εκτός παιδιάς» (ανάμεσα στις φάσεις) στον αγώνα, αν είναι αναγκαίο:
- 5.2.2.1 Όταν ένα παιδί για γρήγορο σκούπισμα αντιληφθεί ένα υγρό σημείο στο δάπεδο, σηκώνει το χέρι του, επισημαίνει το υγρό σημείο και περιμένει το τέλος της φάσης. Αμέσως μετά το σφύριγμα του διαιτητή, οπότε η μπάλα καθίσταται «εκτός παιδιάς», μόνο τα (-α) παιδί (-ά) για σκούπισμα (μέχρι 2 για κάθε πλευρά του αγωνιστικού χώρου) που σήκωσαν το (τα) χέρι (α) τους (κρατώντας δύο απορροφητικές πετσέτες) πρέπει να τρέξουν να καθαρίσουν το υγρό

σημείο. Σε κάθε πλευρά του αγωνιστικού χώρου το παιδί για σκούπισμα που κάθεται πίσω από τον 2ο διαιτητή πρέπει να φροντίζει για το σκούπισμα της μπροστινής ζώνης του κυρίως αγωνιστικού χώρου.

Τα δύο παιδιά για γρήγορο σκούπισμα που κάθονται κοντά στις ζώνες προθέρμανσης πρέπει να παρατηρούν διαρκώς την πίσω ζώνη της πλευράς τους, προκειμένου να τρέξουν γρήγορα να καθαρίσουν ένα υγρό σημείο αμέσως μόλις ο διαιτητής σφυρίζει και καταστεί η μπάλα «εκτός παιδιάς».

Αν υπάρχουν περισσότερα από ένα υγρά σημεία για να τα σκουπίσει ένα συγκεκριμένο παιδί, προτεραιότητα δίνεται στα υγρά σημεία μέσα στη μπροστινή ζώνη. Υγρά σημεία στην πίσω ζώνη ή έξω από τον κυρίως αγωνιστικό χώρο έχουν χαμηλότερη προτεραιότητα.

5.2.2.2 Αμέσως μετά το γρήγορο σκούπισμα, το (τα) παιδί (-ά) πρέπει να επιστρέψουν στη συγκεκριμένη θέση τους, ακολουθώντας τον συντομότερο δρόμο, για να βγουν έξω από τον αγωνιστικό χώρο.

5.2.2.3 Ο χρόνος για σκούπισμα δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 6 με 8 δευτερόλεπτα από τη στιγμή που τελειώνει η φάση με το σφύριγμα του διαιτητή μέχρι το σφύριγμα του 1ου διαιτητή για το επόμενο σερβίς. Δεν πρέπει να προκαλείται καμιά καθυστέρηση στον αγώνα από τα παιδιά για σκούπισμα.

5.2.2.4. Οι διαιτητές δεν αναμειγνύονται στα καθήκοντα των παιδιών για σκούπισμα. Όμως, ο 1ος διαιτητής έχει τη δικαιοδοσία να ρυθμίζει τη δουλειά των παιδιών που σκουπίζουν, μόνο στην περίπτωση που δημιουργείται ενόχληση στο ρυθμό του αγώνα, αν τα παιδιά δεν κάνουν σωστά τη δουλειά τους.

5.2.2.5. Οι παίκτες και οι προπονητές δεν έχουν δικαίωμα να ζητήσουν από τα παιδιά να σκουπίσουν ένα υγρό σημείο ή να τα επηρεάσουν ενώ σκουπίζουν.

5.3 Ευθύνες των παικτών

Αν οι παίκτες, με δική τους ευθύνη, σκουπίσουν το δάπεδο με τη δική τους μικρή πετσέτα, ο 1ος διαιτητής πρέπει να περιμένει, μέχρι να τελειώσουν το σκούπισμα και οι παίκτες να βρεθούν στις θέσεις τους για το παιχνίδι. Αν δεν βρίσκονται στη σωστή τους θέση τη στιγμή του χτυπήματος για σερβίς, ο αντίστοιχος διαιτητής πρέπει να σφυρίζει σφάλμα θέσεων.

5.4 Ευθύνες των μελών της Αγωνόδικου Επιτροπής

Αν οι περιστάσεις το απαιτούν και αν είναι δυνατό να δει ότι ένα μέρος της μπροστινής ζώνης είναι ολισθηρό, ο Πρόεδρος της Αγωνόδικου Επιτροπής (και μόνο αυτός) έχει το δικαίωμα να ζητήσει από το 2ο διαιτητή να καλέσει τα παιδιά για σκούπισμα, όταν η μπάλα είναι εκτός παιδιάς. Σε αυτή την περίπτωση, πρέπει να τρέξουν μέσα στον αγωνιστικό χώρο με μεγάλες πετσέτες και να σκουπίσουν το ολισθηρό μέρος της ζώνης επίθεσης που θα τους έχει υποδείξει ο 2ος διαιτητής. Αφού γίνει αυτό, πρέπει να επιστρέψουν αμέσως στις θέσεις τους.

Κανόνας 17 – Κατ' εξαίρεση διακοπές αγώνα

- Αν ένας τραυματισμένος παίκτης δεν είναι δυνατόν να αλλαχτεί κανονικά, ο προπονητής έχει το δικαίωμα να ζητήσει κατ' εξαίρεση αλλαγή με οποιονδήποτε παίκτη που δεν βρίσκεται στον κυρίως αγωνιστικό χώρο, εκτός από τον Λίμπερο ή τον αντικαταστάτη του. Σε

αυτή την περίπτωση, ο τραυματισμένος παίκτης δεν επιτρέπεται να αγωνιστεί ξανά στο υπόλοιπο του αγώνα.

- Αν ένας τραυματισμένος παίκτης δεν είναι δυνατόν να αντικατασταθεί κανονικά ή κατ' εξαίρεση, του δίνεται χρόνος 3 λεπτών, για να συνέλθει, όμως μόνο μία φορά για τον ίδιο παίκτη στον αγώνα.

Κανόνας 18 – Διαλείμματα και αλλαγή γηπέδων

1. Κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων, οι παίκτες πρέπει να χρησιμοποιούν *διαφορετικές μπάλες από αυτές του αγώνα* για προθέρμανση στην ελεύθερη ζώνη.
2. Στο αποφασιστικό σετ, μόλις η ομάδα που προηγείται σημειώσει τον 8^ο πόντο της, οι ομάδες αλλάζουν γήπεδα (αν στον 8^ο πόντο έφτασε πρώτη η ομάδα που υποδέχεται, αυτή η ομάδα πρέπει να κάνει μια περιστροφή μετά την αλλαγή των γηπέδων πριν το σερβίς της – αυτό πρέπει να ελεγχθεί από τον σημειωτή και τους διαιτητές).
3. Κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων και οι ΠΕΝΤΕ μπάλες παραμένουν στην κατοχή των επαναφορέων της μπάλας με αριθμό 1, 2, 4, 5 και 6. Δεν έχουν το δικαίωμα να τις δώσουν στους παίκτες για την προθέρμανση. Πριν από το αποφασιστικό σετ, ο 2ος διαιτητής δίνει τη μπάλα στον παίκτη που κάνει το πρώτο σερβίς στο σετ. Κατά τη διάρκεια των τάιμ-άουτ και των αλλαγών και κατά τη διάρκεια της αλλαγής γηπέδων στο αποφασιστικό σετ στον 8^ο πόντο, ο 2ος διαιτητής δεν παίρνει τη μπάλα, η οποία μένει στους επαναφορείς της μπάλας.

Κανόνας 19 – Ο παίκτης Λίμπερο

1. Στην περίπτωση που μια ομάδα έχει δύο Λίμπερο, ο ενεργός Λίμπερο πρέπει να καταγράφεται στην πρώτη από τις δύο ειδικές γραμμές που διατίθενται για τους Λίμπερο, το αργότερο πριν ο προπονητής υπογράψει το φύλλο αγώνα.
2. Αν ο προπονητής θελήσει να αντικαταστήσει τον ενεργό Λίμπερο με το δεύτερο Λίμπερο η διαδικασία που ακολουθείται είναι ίδια με τη διαδικασία της αντικατάστασης.
Μια αντικανονική αντικατάσταση Λίμπερο πρέπει να αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο όπως μια αντικανονική αλλαγή.
3. Σε περίπτωση τραυματισμού του ενεργού Λίμπερο, και αν δεν υπάρχει δεύτερος Λίμπερο στον κατάλογο της ομάδας ή ο δεύτερος (ενεργός εκείνη τη στιγμή) Λίμπερο τραυματιστεί, ο προπονητής μπορεί να επαναπροσδιορίσει ως νέο Λίμπερο, έναν από τους παίκτες (εκτός από τον παίκτη που έχει αντικατασταθεί από τον Λίμπερο) που δεν βρίσκονται στον κυρίως αγωνιστικό χώρο *τη στιγμή του επαναπροσδιορισμού* (κανόνας 19.4.2)
Η διαδικασία πρέπει να είναι ίδια με τη διαδικασία της αντικατάστασης, αν ο επαναπροσδιορισμός γίνει αμέσως μετά τον τραυματισμό, ή ίδια με τη διαδικασία της αλλαγής, αν ο επαναπροσδιορισμός γίνει αργότερα. Αυτό πρέπει να γίνει με λίγη τυπικότητα, αφού ο προπονητής/αρχηγός αγώνα ουσιαστικά επιβεβαιώνει την απόφαση που πήρε επικοινωνώντας την με το διαιτητικό σώμα.
4. Δώστε ιδιαίτερη προσοχή στη διαφορά ανάμεσα στην κατ' εξαίρεση αλλαγή ενός τραυματισμένου παίκτη και τον επαναπροσδιορισμό ενός τραυματισμένου Λίμπερο. Όταν ένας κανονικός παίκτης τραυματιστεί και δεν υπάρχει δυνατότητα για κανονική αλλαγή, οποιοσδήποτε παίκτης που δεν βρίσκεται στον κυρίως αγωνιστικό χώρο τη στιγμή του τραυματισμού (εκτός από τον Λίμπερο και τον παίκτη που έχει αντικαταστήσει) *επιτρέπεται να αλλάξει τον τραυματισμένο παίκτη*.
Συγκρίνετε την περίπτωση που μόλις αναφέρθηκε, με τον επαναπροσδιορισμό ενός νέου Λίμπερο, όπου οποιοσδήποτε παίκτης που δεν βρίσκεται στον κυρίως αγωνιστικό χώρο τη στιγμή του επαναπροσδιορισμού (εκτός από τον παίκτη που έχει

αντικαταστήσει ο ενεργός Λίμπερο ή έναν αρχικά ενεργό Λίμπερο που έχει νωρίτερα δηλωθεί ανίκανος να αγωνιστεί) επιτρέπεται να γίνει νέος Λίμπερο! Να θυμάστε ότι ο επαναπροσδιορισμός ενός νέου Λίμπερο είναι μια επιλογή, την οποία ο προπονητής μπορεί να επιλέξει να τη χρησιμοποιήσει ή όχι.

5. Προκειμένου να γίνει σαφέστερα κατανοητό το νόημα του Κανόνα 19.3.2, οι διαιτητές πρέπει να προσέχουν τη διαφορά ανάμεσα στη διατύπωση του Κανόνα 25.2.2.2 που αναφέρει ότι ο σημειωτής πρέπει να επισημάνει οποιοδήποτε λάθος στη σειρά του σερβίς αμέσως μετά το χτύπημα του σερβίς και τον Κανόνα 26.2.2.2, όπου αναφέρεται ότι ο βοηθός σημειωτής πρέπει να επισημάνει στους διαιτητές οποιοδήποτε λάθος στην αντικατάσταση του Λίμπερο, χωρίς να αναφέρεται «μετά από το χτύπημα για σερβίς». Αυτό σημαίνει ότι ο βοηθός σημειωτής πρέπει να ενημερώσει τους διαιτητές για μια λανθασμένη αντικατάσταση Λίμπερο τη στιγμή που συμβαίνει και ο κανόνας 7.7.2 πρέπει να εφαρμοστεί μόνο στην περίπτωση που ο βοηθός σημειωτής δεν έχει ειδοποιήσει τους διαιτητές έγκαιρα και παίχτηκαν μία ή περισσότερες φάσεις.
6. Για τους αγώνες δικαιοδοσίας της FIVB, η άδεια σε έναν τραυματισμένο Λίμπερο να επανέλθει σε επόμενο αγώνα θα εξεταστεί από την Επιτροπή Ελέγχου της συγκεκριμένης διοργάνωσης.
7. Ο Λίμπερο είναι δυνατό να δηλωθεί ανίκανος να αγωνιστεί για οποιονδήποτε λόγο (τραυματισμός, ασθένεια, αποβολή ή αποκλεισμός) από τον προπονητή, ή σε περίπτωση που δεν υπάρχει προπονητής, από τον αρχηγό αγώνα.

Κανόνας 20 – Απαιτήσεις συμπεριφοράς

Κανόνας 21 – Η κακή συμπεριφορά και οι τιμωρίες της

1. Είναι απόλυτα αναγκαίο να μελετηθούν σε βάθος οι νέες τροποποιήσεις αυτών των Κανόνων, προκειμένου να γίνει κατανοητό το πνεύμα τους, το κείμενο και η νέα κλίμακα των τιμωριών για κακή συμπεριφορά.
2. Είναι σημαντικό να θυμάστε ότι, σύμφωνα με τον κανόνα 21.2.1, η συμπεριφορά των συμμετεχόντων πρέπει να διέπεται από σεβασμό και ευγένεια και προς τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου, τους συμπαίκτες και τους θεατές. Αν η συμπεριφορά του προπονητή (ή οποιουδήποτε άλλου μέλους της ομάδας) υπερβαίνει τους πειθαρχικούς περιορισμούς που αναφέρονται στον Κανόνα 21, ο 1ος διαιτητής πρέπει να επιβάλλει τις αντίστοιχες τιμωρίες χωρίς κανέναν δισταγμό. Ένα αγώνας βόλει είναι ένα αθλητικό θέαμα των παικτών και όχι των άλλων μελών των ομάδων. Οι διαιτητές δεν πρέπει να παραγνωρίζουν αυτή την απαίτηση.
Ως συνέπεια μερικών πρόσφατων παραδειγμάτων, υπάρχει οδηγία της Επιτροπής Διαιτησίας της FIVB, όποτε ο προπονητής επιδίδεται σε υπερβολικές ενέργειες ή διαμαρτυρίες ή όποτε ο προπονητής απευθύνεται στα μέλη της Αγωνόδικου Επιτροπής ή σε άλλους επισήμους της FIVB με επιθετικό ή μειωτικό τρόπο, τότε ο 1ος διαιτητής πρέπει να κάνει αυστηρή εφαρμογή της κλίμακας των τιμωριών. Το θέαμα πρέπει να αφορά στο παιχνίδι στον αγωνιστικό χώρο και όχι σε περιφερειακά ζητήματα που αναιρούν τον κύριο σκοπό, να ψυχαγωγηθούν οι θεατές με θεαματικό παιχνίδι.
3. Ο Κανόνας 21.1 ασχολείται με τις «ελάχιστα κακές συμπεριφορές», οι οποίες δεν υπόκεινται σε τιμωρία. Είναι καθήκον του 1ου διαιτητή να αποτρέψει τις ομάδες να φτάσουν στο επίπεδο των τιμωριών, κάτι που μπορεί να γίνει σε δύο στάδια: στο 1^ο στάδιο, με το να απευθύνει προφορική προειδοποίηση μέσω του αρχηγού του αγώνα (όχι κάρτα, όχι καταγραφή στο φύλλο αγώνα). Στο 2^ο στάδιο με το να δείξει κίτρινη κάρτα σε ένα μέλος της ομάδας. Αυτή η προειδοποίηση δεν είναι τιμωρία, αλλά συμβολίζει ότι το μέλος της ομάδας (και κατ' επέκταση η ομάδα) έχει φτάσει στο

επίπεδο των τιμωριών για τον αγώνα. Δεν έχει άμεσες συνέπειες (αλλά καταγράφεται στο φύλλο αγώνα). Ο 1ος διαιτητής διαθέτει ευελιξία στο σημείο αυτό.

4. Ο Κανόνας 21.2 ασχολείται με την «κακή συμπεριφορά που συνεπάγεται τιμωρίες». Σύμφωνα με αυτόν τον κανόνα, η προσβλητική ή επιθετική συμπεριφορά τιμωρούνται αυστηρά. Οι τιμωρίες καταγράφονται στο φύλλο αγώνα σύμφωνα με την κλίμακα. Η αρχή που ισχύει είναι ότι η επανάληψη της ίδιας συμπεριφοράς στον ίδιο αγώνα οδηγεί σε πιο σοβαρή τιμωρία για κάθε διαδοχικό παράπτωμα.
5. Πρακτική εφαρμογή στα μέλη της ομάδας για κακή συμπεριφορά που οδηγεί σε τιμωρίες, σύμφωνα με απόφαση του 1ου διαιτητή:

5.1 Μέλος της ομάδας που βρίσκεται στον κυρίως αγωνιστικό χώρο:

Ο 1ος διαιτητής πρέπει να σφυρίξει (κατά κανόνα, όταν η μπάλα είναι εκτός παιδιάς, αλλά το συντομότερο δυνατό, όταν η κακή συμπεριφορά είναι σοβαρή). Στη συνέχεια ο 1ος διαιτητής καλεί τον παίκτη που θα τιμωρηθεί να πλησιάσει τη σκάλα. Όταν ο παίκτης πλησιάσει τη σκάλα, ο 1ος διαιτητής δείχνει την (τις) αντίστοιχη (-ες) κάρτα (-ες) λέγοντας (στα Αγγλικά για διεθνείς αγώνες): "Σου δίνω ποινή" ή "Σε αποβάλλω / Σε αποκλείω".

Ο 2ος διαιτητής αναγνωρίζει αυτή την ενέργεια και αμέσως καθοδηγεί το σημειωτή να καταγράψει την αντίστοιχη τιμωρία στο φύλλο αγώνα.

Αν ο σημειωτής, με βάση την πληροφόρηση που έχει από όσα αναγράφονται στο φύλλο αγώνα, διαπιστώσει ότι η απόφαση του 1ου διαιτητή δεν επιτρέπεται από τους Επίσημους Κανονισμούς, π.χ. είναι αντίθετη με την κλίμακα των τιμωριών, πρέπει αμέσως να ενημερώσει τον 2ο διαιτητή για το γεγονός αυτό. Ο 2ος διαιτητής, με τη σειρά του, αφού πρώτα επαληθεύσει τη διαπίστωση του σημειωτή, πρέπει να πληροφορήσει τον 1ο διαιτητή για το τι συμβαίνει. Ο 1ος διαιτητής πρέπει τότε να διορθώσει την προηγούμενη απόφασή του. Αν ο 1ος διαιτητής δεν δεχτεί τις παρατηρήσεις του σημειωτή και του 2ου διαιτητή, τότε ο σημειωτής πρέπει να καταγράψει την απόφαση του 1ου διαιτητή στο φύλλο αγώνα κάτω από τη στήλη «Παρατηρήσεις».

5.2 Μέλος της ομάδας που βρίσκεται έξω από τον κυρίως αγωνιστικό χώρο:

Ο 1ος διαιτητής πρέπει να σφυρίξει, να καλέσει τον αρχηγό αγώνα να πλησιάσει τη σκάλα και να πει (στα Αγγλικά για διεθνείς αγώνες) δείχνοντας την (τις) αντίστοιχη (-ες) κάρτα (-ες): "Δίνω στον παίκτη με αριθμό ... (ή στον προπονητή κλπ.) ποινή" ή "Αποβάλλω / Αποκλείω τον παίκτη με αριθμό ... (ή τον προπονητή κλπ.)". Ο αρχηγός του αγώνα πρέπει να ενημερώσει το μέλος της ομάδας που τιμωρήθηκε και αυτός με τη σειρά του *πρέπει να σηκωθεί* και να αναγνωρίσει την επιβολή της τιμωρίας *σηκώνοντας το χέρι του*.

Ενώ το μέλος της ομάδας σηκώνει το χέρι του, ο 1ος διαιτητής πρέπει να δείξει ξεκάθαρα την/τις κάρτα/-ες, ώστε η επιβολή της τιμωρίας να γίνει αντιληπτή από τις ομάδες, τον 2ο διαιτητή, το σημειωτή και τους θεατές.

5.3 Εφαρμογή των τιμωριών ανάμεσα στα σετ:

Σε περίπτωση ποινής, ο 1ος διαιτητής πρέπει να δείξει την κόκκινη κάρτα στην αρχή του επόμενου σετ. Αν συμβεί κατά τη διάρκεια ενός Τεχνικού Τάιμ-Αουτ, ο υπεύθυνος για τον πίνακα του σκορ πρέπει να αλλάξει το αποτέλεσμα μετά το τέλος του Τεχνικού Τάιμ-Αουτ.

Σε περίπτωση αποβολής ή αποκλεισμού, ο 1ος διαιτητής πρέπει να καλέσει τον αρχηγό αγώνα αμέσως, προκειμένου να ενημερώσει τον προπονητή σχετικά με το είδος της τιμωρίας (ώστε να αποφευχθεί η διπλή τιμωρία της ομάδας) και στη συνέχεια πρέπει να δείξει επίσημα τις κάρτες (κόκκινη και κίτρινη μαζί για την αποβολή και χωριστά για τον αποκλεισμό) στην αρχή του επόμενου σετ.

6. Κατά τη διάρκεια του αγώνα, οι διαιτητές πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα της πειθαρχίας, ενεργώντας με σταθερότητα, όταν εφαρμόζουν τις τιμωρίες για κακή συμπεριφορά από τους παίκτες ή από άλλα μέλη της ομάδας. Οι διαιτητές πρέπει να έχουν στο μυαλό τους ότι η λειτουργία τους συνίσταται στην αξιολόγηση των ενεργειών στον αγώνα και όχι «κυνηγώντας» ασήμαντα ατομικά σφάλματα. Είναι αναγκαίο οι διαιτητές, οι παίκτες και οι προπονητές να μελετήσουν τη διαφορά ανάμεσα στις τιμωρίες για κακή συμπεριφορά και τις τιμωρίες για καθυστέρηση και την αντίστοιχη χειροσήμανση!

Κανόνας 22 – Το σώμα των διαιτητών και οι διαδικασίες

1. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι διαιτητές να δείχνουν το τέλος μιας φάσης, μόνο όταν πληρούνται οι ακόλουθες δύο προϋποθέσεις:
 - Να είναι σίγουροι ότι έχει διαπραχθεί ένα σφάλμα ή ότι υπάρχει μια εξωτερική παρέμβαση
 - Να είναι σίγουροι ότι έχουν εντοπίσει το είδος του σφάλματος
2. Προκειμένου να πληροφορήσουν τις ομάδες (καθώς και τους θεατές στο γήπεδο, τους τηλεθεατές κλπ.) με ακρίβεια για τη φύση του σφάλματος που σφυρίχτηκε, οι διαιτητές πρέπει να χρησιμοποιούν την επίσημη χειροσήμανση (βλ. Κανόνες 22.2 και 28.1). Μόνο αυτή η χειροσήμανση επιτρέπεται να χρησιμοποιείται και καμία άλλη (χειροσήμανση ή τρόποι εκτέλεσής της σε εθνικό ή ατομικό επίπεδο) δεν επιτρέπεται!
3. Με δεδομένη την ολοένα και μεγαλύτερη ταχύτητα, με την οποία παίζεται το άθλημά μας, είναι πιθανό να προκύψουν προβλήματα εξαιτίας λανθασμένων διαιτητικών υποδείξεων. Για να αποφευχθεί αυτό, τα μέλη του σώματος των διαιτητών πρέπει να συνεργάζονται στενά, μετά από κάθε ενέργεια παιχνιδιού πρέπει να κοιτάζουν ο ένας τον άλλο, για να επιβεβαιώσουν την απόφασή τους.

Κανόνας 23 – 1ος διαιτητής

1. Ο 1ος διαιτητής πρέπει πάντοτε να συνεργάζεται με τους συναδέλφους του (2ος διαιτητής, σημειωτής, κριτές γραμμών). Πρέπει να τους επιτρέπει να εργάζονται μέσα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων και της δικαιοδοσίας τους. Πρέπει να ασκεί τα καθήκοντά του όρθιος πάνω στη σκάλα.
Για παράδειγμα: Αφού σφυρίζει το τέλος μιας φάσης, ο 1ος διαιτητής πρέπει αμέσως να κοιτάζει τα άλλα μέλη του διαιτητικού σώματος (και μόνο αφού τους έχει δει να εκφράσει την τελική του απόφαση με την επίσημη χειροσήμανση):
 - Όταν αποφασίζει αν μια μπάλα ήταν μέσα ή έξω, ο 1ος διαιτητής πρέπει πάντοτε να κοιτάζει τον κριτή γραμμών στη δικαιοδοσία του οποίου ανήκει

η γραμμή, κοντά στην οποία ακούμπησε στο έδαφος η μπάλα (παρότι ο 1ος διαιτητής δεν παίζει το ρόλο του κριτή γραμμών, έχει φυσικά το δικαίωμα, αν είναι αναγκαίο, να επιβλέπει, ακόμα και να αλλάζει τις αποφάσεις των συναδέλφων του).

- Κατά τη διάρκεια του αγώνα, ο 1ος διαιτητής πρέπει να κοιτάζει συχνά τον 2ο διαιτητή (αν είναι δυνατόν μετά από κάθε φάση και επίσης, πριν από κάθε σφύριγμα για εκτέλεση του σερβίς), ο οποίος στέκεται απέναντί του, για να ελέγξει αν ο 2ος διαιτητής υποδεικνύει ή όχι ένα σφάλμα (π.χ. τέσσερις επαφές, διπλή μπαλιά, κλπ.).
2. Το ερώτημα αν μια μπάλα που πήγε «άουτ» βρήκε προηγουμένως σε κάποιον παίκτη της αμυνόμενης ομάδας (π.χ. στον μπλοκέρ κλπ.) απαντάται από τον 1ο διαιτητή και τους κριτές γραμμών. Σε κάθε περίπτωση, ο 1ος διαιτητής παίρνει την τελική απόφαση με τη χειροσήμανσή του, αφού δει τα σήματα των άλλων μελών του διαιτητικού σώματος (ο διαιτητής δεν πρέπει ποτέ να ρωτά τον παίκτη αν άγγιξε την μπάλα ή όχι).
 3. Ο 1ος διαιτητής πρέπει πάντα να εξασφαλίζει ότι ο 2ος διαιτητής και ο σημειωτής διαθέτουν επαρκή χρόνο για να ολοκληρώσουν τη διαχειριστική και κανονιστική εργασία τους, για παράδειγμα, αν ο σημειωτής έχει στη διάθεσή του αρκετό χρόνο για να ελέγξει την κανονικότητα ενός αιτήματος για αλλαγή και για να το καταγράψει. Αν ο 1ος διαιτητής δεν καταφέρει να εξασφαλίσει επαρκή χρόνο, ώστε τα άλλα μέλη του διαιτητικού σώματος να ολοκληρώσουν το έργο τους, ο σημειωτής και ο 2ος διαιτητής δεν θα είναι σε καμιά περίπτωση σε θέση να παρακολουθήσουν την επόμενη φάση του αγώνα, κάτι που θα έχει ως αποτέλεσμα επιπλέον λάθη από τα μέλη του διαιτητικού σώματος. Αν ο 1ος διαιτητής δεν εξασφαλίσει επαρκή χρόνο για τον έλεγχο και τη διαχείριση των γεγονότων, ο 2ος διαιτητής πρέπει να διακόψει τη συνέχιση του αγώνα σφυρίζοντας.
 4. Ο 1ος διαιτητής έχει το δικαίωμα να αλλάξει οποιαδήποτε απόφαση των συναδέλφων του ή δική του. Αν έχει λάβει μια απόφαση (σφυρίζει) και ύστερα δει ότι οι συνάδελφοί του (2ος διαιτητής, κριτές γραμμών ή σημειωτής) έχουν, για παράδειγμα, διαφορετική εκτίμηση:
 - αν είναι σίγουρος ότι έχει δίκιο, μπορεί να διατηρήσει την απόφασή του,
 - αν διαπιστώσει ότι έκανε λάθος, μπορεί να αλλάξει την απόφασή του,
 - αν διαπιστώσει ότι διαπράχθηκαν ταυτόχρονα σφάλματα και από τις δύο ομάδες (παίκτες), πρέπει να δώσει επανάληψη της φάσης με την αντίστοιχη χειροσήμανση,
 - Αν θεωρεί ότι απόφαση του 2ου διαιτητή, για παράδειγμα, ήταν εσφαλμένη, μπορεί να την αλλάξει. Για παράδειγμα, αν ο 2ος διαιτητής σφύριξε ένα λάθος θέσεων στην ομάδα που υποδέχεται, αλλά ο 1ος διαιτητής αμέσως ή μετά από διαμαρτυρία του αρχηγού του αγώνα έχει διαπιστώσει ότι οι θέσεις ήταν σωστές, δεν πρέπει να δεχτεί την απόφαση του 2ου διαιτητή και μπορεί να δώσει επανάληψη της φάσης.
 5. Αν ο 1ος διαιτητής αντιληφθεί ότι ένα από τα άλλα μέλη του διαιτητικού σώματος δεν γνωρίζει τα καθήκοντά του ή δεν ενεργεί με αντικειμενικότητα, πρέπει να αντικαταστήσει αυτό το μέλος.
 6. Μόνο ο 1ος διαιτητής έχει το δικαίωμα να δώσει τιμωρίες για κακή συμπεριφορά και για καθυστέρηση – ο 2ος διαιτητής, ο σημειωτής και οι κριτές γραμμών δεν έχουν αυτό το δικαίωμα. Αν κάποιο μέλος του διαιτητικού σώματος, πέρα από τον 1ο διαιτητή, παρατηρήσει κάποια αντικανονικότητα, πρέπει να κάνει σήμα και να πάει στον 1ο διαιτητή για να τον πληροφορήσει για το τι συνέβη. Ο 1ος διαιτητής και μόνο αυτός έχει το δικαίωμα να επιβάλλει τιμωρίες.
 7. Ο 1ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει και να υπογράψει το φύλλο αγώνα στο τέλος του αγώνα. (Βλ. επίσης και διαδικασίες των διαιτητών μετά τον αγώνα, σημείο 3).

Κανόνες 24 – 2ος διαιτητής

1. Ο 2ος διαιτητής πρέπει να διαθέτει το ίδιο επίπεδο ικανοτήτων με τον 1ο διαιτητή, θα τον αντικαταστήσει σε περίπτωση που απουσιάσει ή σε περίπτωση που ο 1ος διαιτητής δεν είναι σε θέση να συνεχίσει να ασκεί τα καθήκοντά του.
2. Τα καθήκοντα και τα δικαιώματα του 2ου διαιτητή ορίζονται με σαφήνεια σε αυτόν τον Κανόνα και πρέπει να μελετήσει καλά τα «καθήκοντα» του 2ου διαιτητή, δηλαδή σε ποιες περιπτώσεις ο 2ος διαιτητής πρέπει να «αποφασίζει, σφυρίζει και δείχνει τα σφάλματα» κατά τη διάρκεια του αγώνα (βλ. Καν. 24.3.2).
3. Στην περίπτωση που λαμβάνει μια απόφαση ο 1ος διαιτητής, δεν είναι πλέον αναγκαίο ο 2ος διαιτητής να επαναλάβει «καθρεφτίζοντας» τη χειροσήμανση του 1ου διαιτητή.
4. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού που η μπάλα παίζεται κοντά στο φιλέ, ο 2ος διαιτητής πρέπει να συγκεντρώνεται στην αντικανονική επαφή σε όλο το φιλέ από την πλευρά των μπλοκέρ, σε όλες τις αντικανονικές διεισδύσεις πέρα από την κεντρική γραμμή και στις αντικανονικές ενέργειες παιχνιδιού από την πλευρά του μπλοκ (ομάδα που υποδέχεται).
5. Ο 2ος διαιτητής πρέπει επίσης να ελέγχει προσεκτικά, πριν και κατά τη διάρκεια του αγώνα, αν οι παίκτες είναι σε σωστές θέσεις με βάση το «φύλλο αρχικής παράταξης» κάθε ομάδας. Σε αυτό το έργο ο 2ος διαιτητής έχει τη βοήθεια του σημειωτή, ο οποίος μπορεί να του πει ποιος παίκτης είναι στη θέση 1 (σέρβερ). Με βάση αυτή την πληροφόρηση, και γυρνώντας στο χέρι του το φύλλο αρχικής παράταξης κατά τη φορά των δεικτών του ρολογιού, ο 2ος διαιτητής μπορεί να διαπιστώσει με ακρίβεια την κανονική σειρά περιστροφής (τις θέσεις) κάθε ομάδας. Όταν επαληθεύει τις θέσεις, πρέπει να στέκεται στη θέση II για την ομάδα που βρίσκεται αριστερά του και στη θέση IV για την ομάδα που βρίσκεται δεξιά του, αντίστοιχα, μαζί με τον παίκτη που υποδεικνύει ο σημειωτής και βλέποντας το φιλέ πρέπει να τοποθετήσει τους άλλους παίκτες σύμφωνα με τη σειρά που αναγράφεται στο φύλλο αρχικής παράταξης, αρχίζοντας από τον παίκτη στη θέση I. Δεν πρέπει, ούτε προφορικά ούτε με κινήσεις, να κατευθύνει τους παίκτες στη σωστή θέση τους. Αν υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στη θέση των παικτών και σε αυτή που υποδεικνύεται από το φύλλο αρχικής παράταξης, ο 2ος διαιτητής πρέπει να καλέσει τον αρχηγό αγώνα ή τον προπονητή, προκειμένου να επιβεβαιώσει τη σωστή θέση των παικτών.
6. Ο 2ος διαιτητής πρέπει να δίνει ιδιαίτερη προσοχή στο μην υπάρχει στην ελεύθερη ζώνη κανένα εμπόδιο που να είναι πιθανό να προκαλέσει τραυματισμό σε κάποιο μέλος της ομάδας (π.χ. μπουκάλια, κουτί Α' βοηθειών, πινακίδες αλλαγών κλπ.).
7. Κατά τη διάρκεια των Τάιμ-Αουτ και των Τεχνικών Τάιμ-Αουτ ο 2ος διαιτητής δεν πρέπει να μένει ακίνητος. Ο 2ος διαιτητής μπορεί να προσαρμόσει την κίνησή του, ώστε να γυρίσει:
 - Προς τα παιδιά που σκουπίζουν, για να ελέγξει τη δουλειά τους και να είναι σίγουρος ότι πάνε στη θέση τους εγκαίρως και όλα μαζί.
 - Προς τις ομάδες, για να είναι σίγουρος ότι μετακινήθηκαν κοντά στους πάγκους.
 - Προς τον σημειωτή, για να ελέγξει τη δουλειά του.
 - Προς τον βοηθό σημειωτή, για να συλλέξει πληροφορίες για τη θέση των Λίμπερο.
 - Ξανά προς τα παιδιά που σκουπίζουν, για να ελέγξει τη δουλειά τους.
 - Προς τον 1ο διαιτητή, για να πάρει ή και να δώσει πληροφορίες, αν χρειάζεται.
 - Προς τις ομάδες, για να εμποδίσει οποιαδήποτε προσπάθεια να ξαναμπούν στον κυρίως αγωνιστικό χώρο πριν από το τέλος του τάιμ-άουτ και για να διαπιστώσει αν ο Λίμπερο πρόκειται να προσπαθήσει να κάνει μια «κρυφή αντικατάσταση».

8. Στο τέλος του αγώνα ο 2ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει και να υπογράψει το φύλλο αγώνα. (Βλ. επίσης και διαδικασίες των διαιτητών μετά τον αγώνα, σημείο 3).

Αναπληρωματικός Διαιτητής

Οι ακόλουθες δραστηριότητες ανήκουν στο πεδίο ευθύνης του Αναπληρωματικού Διαιτητή:

1. Να αντικαταστήσει τον 2ο διαιτητή σε περίπτωση απουσίας του ή σε περίπτωση που αδυνατεί να συνεχίσει το έργο του ή στην περίπτωση που ο 2ος διαιτητής πήρε τη θέση του 1ου διαιτητή.
2. Να ελέγχει τις πινακίδες αλλαγής, πριν τον αγώνα και ανάμεσα στα σετ.
3. Να ελέγχει τη λειτουργία της κόρντας πριν και ανάμεσα στα σετ, αν υπάρχει πρόβλημα.
4. Να βοηθά τον 2ο διαιτητή στο να διατηρεί την ελεύθερη ζώνη και την περιοχή ποινής ελεύθερες.
5. Να ελέγχει τους αναπληρωματικούς παίκτες στην περιοχή προθέρμανσης και στον πάγκο, καθώς και όποια μέλη της ομάδας στέλνονται στην περιοχή ποινής.
6. Να φέρνει στο 2ο διαιτητή δύο μπάλες για τον αγώνα, αμέσως μετά την παρουσίαση των παικτών που αρχίζουν τον αγώνα.
7. Να δίνει στο 2ο διαιτητή μία μπάλα για τον αγώνα, αφού εκείνος έχει ελέγξει τις αρχικές θέσεις των παικτών.
8. Να βοηθά τον 2ο διαιτητή στο να καθοδηγεί τα παιδιά που σκουπίζουν.

Κανόνας 25 – Σημειωτής

1. Το έργο του σημειωτή είναι πολύ σημαντικό, ειδικά κατά τη διάρκεια των διεθνών αγώνων, όπου τα μέλη του σώματος των διαιτητών και των ομάδων προέρχονται από διαφορετικές χώρες. Όλοι οι διεθνείς διαιτητές και οι κριτές γραμμών πρέπει να γνωρίζουν πώς συμπληρώνεται το φύλλο αγώνα, και, αν παραστεί ανάγκη, πρέπει να είναι σε θέση να κάνουν τη δουλειά του σημειωτή.
2. Ο σημειωτής:
 - 2.1 Πρέπει να ελέγχει – αφού πάρει τα φύλλα αρχικής παράταξης και πριν από την έναρξη κάθε σετ – ότι οι αριθμοί στα φύλλα αρχικής παράταξης υπάρχουν και στον καταγεγραμμένο στο φύλλο αγώνα κατάλογο των μελών της ομάδας (αν όχι, ο σημειωτής πρέπει να το αναφέρει στον 2ο διαιτητή).
 - 2.2 Αναφέρει στον 2ο διαιτητή το 2^ο τάιμ-άουτ και την 5^η και 6^η αλλαγή κάθε ομάδας (και ο 2ος διαιτητής στη συνέχεια ενημερώνει τον 1ο διαιτητή και τον προπονητή).
 - 2.3 Πρέπει να συνεργάζεται με μεγάλη προσοχή, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της αλλαγής:
 - 2.3.1 Ο 2ος διαιτητής, αφού αναγνωρίσει μια αλλαγή σφυρίζοντας ή βλέποντας ότι η αλλαγή έχει αναγνωριστεί με το πάτημα της κόρντας από το σημειωτή, πάει σε μια θέση ανάμεσα στο στυλοβάτη του φιλέ και το τραπέζι της γραμματείας, από όπου μπορεί να δει τους παίκτες της αλλαγής και το σημειωτή. Ο παίκτης που μπαίνει στον αγώνα πηγαίνει στην πλάγια γραμμή κρατώντας την αντίστοιχη πινακίδα αλλαγής. Αν ο σημειωτής δεν επισημάνει ότι η αλλαγή είναι αντικανονική, ο 2ος διαιτητής επιτρέπει την αλλαγή των παικτών κάνοντας τη χειροσήμανση του σταυρώματος των χεριών.
 - 2.3.2 Αφού ο 2ος διαιτητής δει τη χειροσήμανση του σημειωτή ότι είναι «ΟΚ», πηγαίνει στη θέση του, για να αρχίσει η επόμενη φάση και επαναλαμβάνει την ίδια χειροσήμανση στον 1ο διαιτητή, ο οποίος έχει τώρα το δικαίωμα να σφυρίξει για το επόμενο σερβίς. Σε αυτό το σημείο, ο σημειωτής πρέπει να συγκεντρωθεί για να ελέγξει αν ο

παίκτης που κάνει το σερβίς ακολουθεί τη σειρά περιστροφής ή όχι. Αν όχι, πρέπει να σταματήσει αμέσως τον αγώνα πατώντας την κόρνα, αλλά όχι πριν από την εκτέλεση του σερβίς. Ο 2ος διαιτητής πρέπει να πάει στο τραπέζι της γραμματείας, να ελέγξει την υπόδειξη του σημειωτή και να ενημερώσει τις ομάδες και τον 1ο διαιτητή για το τι συνέβη.

2.3.3 Ο σημειωτής πρέπει να δει τον αναπληρωματικό παίκτη στη ζώνη αλλαγής και να συγκρίνει τον αριθμό της φανέλας του και τον αριθμό της πινακίδας που κρατά με τους αριθμούς στο φύλλο αγώνα στη γραμμή της «αρχικής εξάδας» και «των αναπληρωματικών». Αν ανακαλύψει ότι το αίτημα είναι αντικανονικό, πρέπει αμέσως να πατήσει την κόρνα και να σηκώσει το ένα χέρι κουνώντας το και να πει: «το αίτημα για αλλαγή είναι αντικανονικό». Σε αυτή την περίπτωση, ο 2ος διαιτητής πρέπει αμέσως να πάει στο τραπέζι της γραμματείας και να ελέγξει, με βάση τα δεδομένα του φύλλου αγώνα, τη νομιμότητα του αιτήματος. Αν επιβεβαιωθεί ότι είναι αντικανονικό, το αίτημα πρέπει να απορριφθεί από τον 2ο διαιτητή. Ο 1ος διαιτητής πρέπει να τιμωρήσει την ομάδα με «καθυστερήση». Ο σημειωτής πρέπει να καταγράψει στο φύλλο αγώνα, στη στήλη των «τιμωριών», την αντίστοιχη τιμωρία. Ο 2ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει το έργο του σημειωτή μετά την τιμωρία.

2.3.4 Στην περίπτωση που μια ομάδα ζητήσει περισσότερες από μία αλλαγές, η διαδικασία των αλλαγών πρέπει να γίνει μία κάθε φορά, έτσι ώστε ο σημειωτής να έχει χρόνο να καταγράψει κάθε μία αλλαγή διαδοχικά.

Ο σημειωτής πρέπει, όμως, να χρησιμοποιήσει την ίδια διαδικασία για κάθε μία αλλαγή. Ο σημειωτής κοιτάζει τον αριθμό στην πινακίδα και τον αριθμό της φανέλας του αναπληρωματικού παίκτη. Αν η αλλαγή είναι νόμιμη, ο σημειωτής προχωρά στην καταγραφή της αλλαγής στο φύλλο αγώνα και στη συνέχεια δείχνει ότι η καταγραφή ολοκληρώθηκε σηκώνοντας και τα δυο του χέρια. **Να θυμάστε, αυτό εφαρμόζεται σε όλες τις αλλαγές.**

2.3.5. Στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται tablet για τις αλλαγές, ο σημειωτής πρέπει να παρακολουθεί το φύλλο αγώνα, ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα δεδομένα που θα καταγραφούν αντιστοιχούν με όσα πραγματικά συμβαίνουν στον αγωνιστικό. Καθώς η αλλαγή είναι δυνατό να συμπέσει και με μια αντικατάσταση Λίμπερο, πρέπει να δοθεί επιπλέον προσοχή σε αυτή την περίπτωση. Στο τέλος όλων των αλλαγών, πρέπει ο σημειωτής να δείξει το σήμα OK με τα δυο του χέρια, πριν να ξαναρχίσει ο αγώνας.

2.4 Πρέπει να καταγράψει τιμωρίες στο φύλλο αγώνα μόνο μετά από υπόδειξη από τον 2ο διαιτητή.

2.5. Πρέπει να γράψει μια παρατήρηση, αν ένας παίκτης τραυματιστεί και βγει από τον αγώνα με κανονική ή κατ' εξαίρεση αλλαγή. Η παρατήρηση πρέπει να αναφέρει τον αριθμό του τραυματισμένου παίκτη, το σετ που συνέβη ο τραυματισμός και το σκορ τη στιγμή του τραυματισμού.

Κανόνας 26 – Βοηθός σημειωτής

1. Ο βοηθός σημειωτής κάθεται δίπλα στο σημειωτή. Στην περίπτωση που ο σημειωτής δεν είναι σε θέση να συνεχίσει το έργο του, τον αντικαθιστά.

2. Τα καθήκοντά του είναι:
 - 2.1 Να συμπληρώνει το φύλλο ελέγχου Λίμπερο (R-6) και να ελέγχει αν οι αντικαταστάσεις του Λίμπερο κατά τη διάρκεια του αγώνα είναι νόμιμες ή όχι.
 - 2.2 Να κατευθύνει και να ελέγχει τη χρονική διάρκεια των Τεχνικών Τάιμ-Αουτ, να πατά την κόρνα στην έναρξη και τη λήξη τους.
 - 2.3 Να χειρίζεται τον χειροκίνητο πίνακα για το σκορ στο τραπέζι της γραμματείας.
 - 2.4 Να ελέγχει αν ο ηλεκτρονικός πίνακας δείχνει το σωστό αποτέλεσμα και αν όχι, να τον διορθώνει.
 - 2.5 Κατά τη διάρκεια των Τάιμ-Αουτ και των Τεχνικών τάιμ-άουτ, να πληροφορεί τον 2ο διαιτητή για τη θέση των Λίμπερο, χρησιμοποιώντας τη χειροσήμανση «μέσα» ή «έξω», αλλά μόνο με το ένα χέρι για κάθε ομάδα.
 - 2.6 Να προωθήσει στον Πρόεδρο της Αγωνόδικου Επιτροπής, αμέσως μετά το τέλος κάθε σετ, την πληροφορία σχετικά με τη διάρκεια κάθε σετ και την ώρα έναρξης και λήξης του αγώνα γραπτώς στο αντίστοιχο έντυπο.
 - 2.7 Όπου είναι αναγκαίο, να βοηθήσει τον σημειωτή πατώντας την κόρνα, για να αναγνωρίσει και να ανακοινώσει αιτήματα για αλλαγή.
3. Το όνομα του βοηθού σημειωτή πρέπει να καταγραφεί στο φύλλο αγώνα και πρέπει να υπογράψει το φύλλο αγώνα στο τέλος του αγώνα.

Κανόνας 27 – Κριτές γραμμών

1. Το έργο των κριτών γραμμών είναι πολύ σημαντικό, ειδικά στους υψηλού επιπέδου διεθνείς αγώνες. Όλοι οι διεθνείς και υποψήφιοι διεθνείς διαιτητές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι και με την εργασία των κριτών γραμμών, για την περίπτωση που θα οριστούν ως κριτές γραμμών σε διεθνείς αγώνες.
2. Οι οργανωτές πρέπει να παρέχουν σε όλους τους κριτές γραμμών ομοιόμορφες σημαίες. Το χρώμα των σημαιών πρέπει να έρχεται σε αντίθεση με το χρώμα του δαπέδου. Στις Παγκόσμιες και FIVB διοργανώσεις, το χρώμα της σημαίας πρέπει να είναι κόκκινο ή κίτρινο.
3. Οι κριτές γραμμών:
 - 3.1 Πρέπει να είναι παρόντες στον αγωνιστικό χώρο ή στην αίθουσα για το αλκοτέστ, φορώντας τη στολή τους, 45 λεπτά πριν από την ώρα έναρξης του αγώνα.
 - 3.2 Πρέπει να γνωρίζουν καλά τη δουλειά τους, ακόμα κι αν μόνο δύο κριτές γραμμών χρησιμοποιούνται (βλ. διάγραμμα 10 στους Επίσημους Κανονισμούς Πετοσφαίρισης).
 - 3.3 Απαιτείται να δείχνουν με τη σημαία κάθε σφάλμα που συμβαίνει κοντά στη γραμμή, για την οποία είναι υπεύθυνοι, καθώς και τα σφάλματα που συμβαίνουν τη στιγμή τη εκτέλεσης του σερβίς.
 - 3.4 Αν η μπάλα ακουμπήσει την αντένα, περάσει πάνω από αυτή, ή περάσει έξω από αυτή, ο κριτής γραμμών που βρίσκεται πλησιέστερα στην κατεύθυνση της μπάλας, πρέπει να υποδείξει το σφάλμα.
 - 3.5 Τα σφάλματα πρέπει να υποδεικνύονται καθαρά, ώστε να διασφαλιστεί πέραν πάσης αμφιβολίας ότι ο 1ος διαιτητής τα βλέπει.
4. Οι κριτές γραμμών πρέπει να χαλαρώνουν ανάμεσα στις φάσεις.
5. Οι κριτές γραμμών πρέπει να απομακρύνονται από τις θέσεις τους κατά τη διάρκεια των Τάιμ-Αουτ και των Τεχνικών Τάιμ-Αουτ και να παραμένουν στις αντίστοιχες γωνίες του αγωνιστικού χώρου.

Κανόνας 28 – Επίσημη χειροσήμανση

1. Οι διαιτητές πρέπει να χρησιμοποιούν μόνο την επίσημη χειροσήμανση. Η χρήση οποιασδήποτε άλλης σήμανσης πρέπει να αποφεύγεται, αλλά σε κάθε περίπτωση, πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητη για να γίνει κατανοητή από τα μέλη της ομάδας.

Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το βόλεϊ χρειάζεται να ακολουθεί το πνεύμα της σύγχρονης εποχής. Γι' αυτό αποφασίστηκε να τροποποιηθεί η ακολουθία της χειροσήμανσης των διαιτητών. Αυτό έγινε για τελευταία φορά τη δεκαετία του '90, επομένως αυτές οι κατευθύνσεις αποτελούν απλά μια επέκταση των προηγούμενων προτύπων κίνησης.

Κατ' ουσίαν ο 2^{ος} διαιτητής πλέον δεν μιμείται ή «καθρεφτίζει» τη χειροσήμανση του 1^{ου} διαιτητή. Τα παρακάτω, σε κάθε περίπτωση, δίνουν περισσότερες λεπτομέρειες για τις ακολουθίες των χειροσημάνσεων που πρέπει ή δεν πρέπει να εφαρμοστούν κατά τη διάρκεια ενός αγώνα.
2. **Απόφαση από τον 1^ο διαιτητή.** Ο 1^{ος} διαιτητής θα σημάνει το τέλος της φάσης (ή το σφάλμα) με σφύριγμα, θα υποδείξει την πλευρά της ομάδας που θα σερβίρει στη συνέχεια, θα υποδείξει το είδος του σφάλματος και τέλος, τον παίκτη που υπέπεσε στο σφάλμα (αν είναι αναγκαίο). Ο 2^{ος} διαιτητής δεν πρέπει να λάβει μέρος σε καμιά από αυτές τις υποδείξεις με χειροσήμανση, αλλά θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, απλά να μετακινηθεί στην πλευρά της ομάδας που θα έχει την υποδοχή στη συνέχεια. Η οπτική επαφή με τον 1^ο διαιτητή εξακολουθεί να είναι απαραίτητη. Αναμένεται επίσης, η βοήθεια του 2^{ου} διαιτητή κατά τη διάρκεια ή στο τέλος της φάσης υποδεικνύοντας «επαφή στο μπλοκ», «τέσσερα χτυπήματα» κ.ά. Αυτές οι ενέργειες μπορούν να γίνουν πριν ο 2^{ος} διαιτητής μετακινηθεί, ώστε ο 1^{ος} διαιτητής να έχει έγκαιρα πλήρη γνώση των γεγονότων.
3. **Απόφαση από τον 2^ο διαιτητή** (π.χ. σφάλμα στο φιλέ, αντικανονικό μπλοκ από παίκτη της πίσω ζώνης, αντικανονικό επιθετικό χτύπημα από παίκτη της πίσω ζώνης, η μπάλα έρχεται σε επαφή με την αντένα ή πάει προς το αντίπαλο γήπεδο από το εξωτερικό διάστημα, κλπ). Η ακολουθία ενεργειών του 2^{ου} διαιτητή παραμένει όπως είναι τώρα: σφυρίζει, υποδεικνύει με χειροσήμανση το είδος του σφάλματος, υποδεικνύει (αν είναι αναγκαίο) τον παίκτη που υπέπεσε στο σφάλμα, σταματά, και στη συνέχεια ακολουθεί τη χειροσήμανση του 1^{ου} διαιτητή για την πλευρά της ομάδας που θα σερβίρει στη συνέχεια.
4. **Αίτημα για τάιμ-άουτ:** Αυτό κανονικά υποδεικνύεται από τον 2^ο διαιτητή (αλλά εξακολουθεί να βρίσκεται στη δικαιοδοσία του 1^{ου} διαιτητή, αν ο 2^{ος} διαιτητής δεν ακούσει ή δεν δει το αίτημα του προπονητή). Ο 2^{ος} διαιτητής πρέπει να σφυρίζει, να κάνει τη χειροσήμανση «Τ» και να υποδείξει την ομάδα που υπέβαλε το αίτημα (χειροσήμανση σε δύο ενέργειες). Ο 1^{ος} διαιτητής δεν χρειάζεται να το επαναλάβει.
5. **Φάση που επαναλαμβάνεται / διπλό σφάλμα.** Ενώ και οι δύο διαιτητές επιτρέπεται να σφυρίζουν αυτό το περιστατικό και να υποδείξουν με χειροσήμανση την επανάληψη (π.χ. μπάλα που μπήκε στον κυρίως αγωνιστικό χώρο, δύο αντίπαλοι έρχονται σε επαφή με την πάνω ταινία του φιλέ ταυτόχρονα), παραμένει κανονικά αρμοδιότητα του 1^{ου} διαιτητή να υποδείξει με χειροσήμανση την ομάδα που θα σερβίρει στη συνέχεια. Ο 2^{ος} διαιτητής πρέπει να ακολουθήσει τη χειροσήμανση του 1^{ου} διαιτητή για την ομάδα που θα σερβίρει στη συνέχεια, μόνο αν ο ίδιος σφύριξε τη διακοπή του παιχνιδιού.

6. **Και οι δύο διαιτητές σφυρίζουν την ίδια στιγμή για να διακόψουν τον αγώνα, αλλά για διαφορετικούς λόγους.** Σε αυτή την περίπτωση ο κάθε διαιτητής πρέπει να υποδείξει το είδος του σφάλματος – αλλά αυτή τη φορά, επειδή ο 1^{ος} διαιτητής θα πρέπει να αποφασίσει ποια σειρά ενεργειών θα ακολουθήσει μετά από αυτό, ΜΟΝΟ Ο 1^{ος} ΔΙΑΙΤΗΤΗΣ πρέπει να υποδείξει με χειροσήμανση το «διπλό σφάλμα» και την ομάδα που θα σερβίρει στη συνέχεια.
7. **Παίκτης σερβίρει πολύ γρήγορα (πριν από το σφύριγμα για σερβίς).** Αυτό είναι στην απόλυτη δικαιοδοσία του 1^{ου} διαιτητή να υποδείξει επανάληψη και την ομάδα που θα σερβίρει στη συνέχεια.
8. **Τέλος του σετ.** Αυτό υποδεικνύεται από τον 1^ο διαιτητή. Ο 2^{ος} διαιτητής επιτρέπεται, αν ο 1^{ος} διαιτητής δεν έχει προσέξει το σκορ, να το επισημάνει ευγενικά στον 1^ο διαιτητή με χειροσήμανση, αλλά αυτό πρέπει να παραμένει αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του 1^{ου} διαιτητή.
9. Συνοπτικά: Όταν το σφάλμα σφυριχτεί από τον 1^ο διαιτητή, ο 2^{ος} διαιτητής δεν πρέπει να ακολουθεί τη χειροσήμανση του 1^{ου} διαιτητή, αλλά αν το σφάλμα σφυριχτεί από τον 2^ο διαιτητή, αυτός πρέπει να υποδείξει την ομάδα που θα σερβίρει ακολουθώντας τη χειροσήμανση του 1^{ου} διαιτητή.
Όταν ο 2^{ος} διαιτητής σφυρίζει για ένα σφάλμα (π.χ. επαφή με το φιλέ από έναν παίκτη) πρέπει να είναι προσεκτικός και να υποδείξει τη χειροσήμανση από την πλευρά που διαπράχθηκε το σφάλμα (Κανόνας 28.1). Για παράδειγμα: αν ένας παίκτης από την ομάδα που βρίσκεται στα δεξιά του ακουμπήσει εσφαλμένα το φιλέ και ο διαιτητής σφυρίζει αυτό το σφάλμα, δεν πρέπει να υποδείξει τη χειροσήμανση από την άλλη πλευρά του φιλέ, από την άλλη ομάδα, αλλά ο 2^{ος} διαιτητής πρέπει να μετακινηθεί, ώστε η χειροσήμανση να υποδειχθεί στην πλευρά της ομάδας που υπέπεσε στο σφάλμα.
10. Οι διαιτητές πρέπει να σφυρίζουν γρήγορα, με βεβαιότητα στην υπόδειξη των σφαλμάτων (Κανόνες 22.2, 23.3 και 24.3), λαμβάνοντας υπόψη τους τα ακόλουθα δύο σημεία:
 - 10.1 Ο διαιτητής δεν πρέπει να υποδεικνύει ένα σφάλμα εξαιτίας της πίεσης που ασκούν οι θεατές ή οι παίκτες.
 - 10.2 Όταν είναι απόλυτα σίγουρος ότι έκανε μια εσφαλμένη εκτίμηση, ο διαιτητής επιτρέπεται ή/και υποχρεούται να διορθώσει το σφάλμα του (ή το σφάλμα άλλων μελών του διαιτητικού σώματος), με την προϋπόθεση να το κάνει αμέσως.
11. Οι διαιτητές και οι κριτές γραμμών πρέπει να προσέχουν για τη σωστή εφαρμογή και χρήση της υπόδειξης «άουτ» με χειροσήμανση ή με τη σημαία:
 - 11.1 Για όλες τις μπάλες που προσγειώνονται «κατευθείαν άουτ» μετά από ένα επιθετικό χτύπημα ή ένα μπλοκ από την αντίπαλη ομάδα, πρέπει να χρησιμοποιείται η αντίστοιχη χειροσήμανση και το αντίστοιχο σήμα με τη σημαία (αρ. 15 και L2).
 - 11.2 Αν μια μπάλα από ένα επιθετικό χτύπημα, διασχίσει το φιλέ και ακουμπήσει το δάπεδο έξω από τον κυρίως αγωνιστικό χώρο, αλλά ένας μπλοκέρ ή άλλος παίκτης της ομάδας που αμύνεται, την ακουμπήσει, οι διαιτητές και οι κριτές γραμμών πρέπει να δείξουν μόνο την αντίστοιχη χειροσήμανση και το αντίστοιχο σήμα με τη σημαία «επαφή με τη μπάλα» (αρ. 24 και L3).
 - 11.3 Αν μια μπάλα, αφού μια ομάδα έχει κάνει το πρώτο, δεύτερο ή τρίτο χτύπημα, βγει έξω από την πλευρά της, η χειροσήμανση και το σήμα με τη σημαία είναι «επαφή με τη μπάλα» (αρ. 24 και L3).
 - 11.4 Αν μετά από ένα επιθετικό χτύπημα, η μπάλα χτυπήσει δυνατά στην κορυφή του φιλέ και στη συνέχεια προσγειωθεί «έξω» από την πλευρά του επιτιθέμενου, χωρίς

να ακουμπήσει στο αντίπαλο μπλοκ, η χειροσήμανση πρέπει να είναι «άουτ» (αρ. 15), αλλά αμέσως μετά ο διαιτητής πρέπει να υποδείξει τον επιτιθέμενο παίκτη (έτσι ώστε όλοι να καταλάβουν ότι η μπάλα δεν ακούμπησε στους παίκτες του μπλοκ). Αν, στην ίδια περίπτωση, η μπάλα ακουμπήσει στο μπλοκ και μετά προσγειωθεί στην πλευρά του επιτιθεμένου, η χειροσήμανση είναι η «μπάλα άουτ» (αρ. 15) και ο 1^{ος} διαιτητής πρέπει να υποδείξει τον (ή τους) μπλοκέρ.

12. Όταν ολοκληρωθεί ένα επιθετικό χτύπημα ψηλότερα από την κορυφή του φιλέ από μια πάσα με δάχτυλα από τον Λίμπερο που βρίσκεται στην μπροστινή του ζώνη, ο 1^{ος} διαιτητής πρέπει να χρησιμοποιήσει τη χειροσήμανση με αρ. 21 (σφάλμα στο επιθετικό χτύπημα) και να υποδείξει τον Λίμπερο.
13. Τα σήματα με σημαία των κριτών γραμμών είναι επίσης πολύ σημαντικά για τους συμμετέχοντες και τους θεατές. Ο 1^{ος} διαιτητής πρέπει να ελέγχει τα σήματα των κριτών γραμμών και, αν δεν γίνονται σωστά, να τα διορθώσει. Κατά τη διάρκεια των υψηλού επιπέδου διεθνών αγώνων, όπου η ταχύτητα των επιθέσεων μπορεί να φτάσει τα 100-120 χλμ./ώρα, είναι πολύ σημαντικό οι κριτές γραμμών να είναι συγκεντρωμένοι στην κίνηση της μπάλας, ειδικά στα επιθετικά χτυπήματα που η μπάλα ακουμπάει στο μπλοκ πριν βγει έξω.
14. Αν η μπάλα δεν περάσει το κάθετο επίπεδο του φιλέ μετά το τρίτο χτύπημα της ομάδας, τότε:
 - 14.1 Αν ο ίδιος παίκτης, ο οποίος ακούμπησε τελευταίος την μπάλα, την ακουμπήσει ξανά, η χειροσήμανση είναι «διπλό χτύπημα».
 - 14.2 Αν ένας άλλος παίκτης ακουμπήσει τη μπάλα, η χειροσήμανση είναι «τέσσερα χτυπήματα».

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΓΩΝΑ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΙΤΗΤΩΝ – ΠΡΙΝ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ (βλ. και ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΑΓΩΝΑ)

1. **Πριν από τον αγώνα**
 - 1.1 Το σώμα των διαιτητών προετοιμάζει την έναρξη του αγώνα, όπως καθορίζεται από το ισχύον Πρωτόκολλο για τον αγώνα.
 - 1.2 Τα μέλη του σώματος των διαιτητών πρέπει να είναι παρόντες φορώντας τις στολές τους τουλάχιστον 45 λεπτά πριν από την προγραμματισμένη ώρα έναρξης κάθε αγώνα.
 - 1.3 Ο 1ος, ο 2ος και ο αναπληρωματικός διαιτητής, καθώς και οι σημειωτές και οι κριτές γραμμών πρέπει να κάνουν αλκοτέστ, για τον οποίο την ευθύνη έχει ο γιατρός των διοργανωτών.
 - 1.4 Αν ο 1ος διαιτητής δεν έχει φτάσει εγκαίρως, ο 2ος διαιτητής πρέπει να αρχίσει τις διαδικασίες του αγώνα, αφού ζητήσει έγκριση από την Επιτροπή Ελέγχου.
 - 1.5 Αν ο 1ος διαιτητής δεν καταφέρει να φτάσει στο γήπεδο ή δεν περάσει το αλκοτέστ ή δεν είναι σε θέση να διαιτητεύσει στον αγώνα για οποιονδήποτε ιατρικό λόγο, ο 2ος διαιτητής πρέπει να διευθύνει τον αγώνα ως 1ος διαιτητής και ο αναπληρωματικός διαιτητής να πάρει τη θέση του 2ου διαιτητή. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει αναπληρωματικός διαιτητής, οι οργανωτές με τον ενεργό 1ο διαιτητή πρέπει να αποφασίσουν ποιος θα ασκήσει τα καθήκοντα του 2ου διαιτητή.

2. Κατά τη διάρκεια του αγώνα

- 2.1 Τη στιγμή της εκτέλεσης του σερβίς, ο 1ος διαιτητής ελέγχει τις θέσεις της ομάδας που σερβίρει και ο 2ος διαιτητής ελέγχει τις θέσεις της ομάδας που υποδέχεται. Στο σερβίς, ο 2ος διαιτητής πρέπει να βρίσκεται στην πλευρά της ομάδας που υποδέχεται. Μετά το σερβίς ο 2ος διαιτητής μπορεί να μετακινηθεί κατά μήκος της πλάγιας γραμμής από την κεντρική γραμμή και το μέγιστο μέχρι τη γραμμή επίθεσης. Στην επίθεση, η θέση του πρέπει να είναι στην πλευρά της ομάδας που αμύνεται – κάνει μπλοκ. Επομένως, κατά τη διάρκεια του αγώνα πρέπει διαρκώς να αλλάζει θέση.
- 2.2 Ο 1ος διαιτητής παρακολουθεί οπτικά την πορεία της μπάλας και την επαφή της με τους παίκτες ή τον εξοπλισμό και τα αντικείμενα. Κατά συνέπεια, πρωταρχικό του έργο είναι να ελέγχει την κανονικότητα της επαφής της μπάλας. Τη στιγμή του επιθετικού χτυπήματος, κοιτάζει κατευθείαν τον επιτιθέμενο παίκτη και τη μπάλα και μόνο με τις άκρες των ματιών του μπορεί να δει την πιθανή κατεύθυνση της μπάλας. Αν η μπάλα χτυπηθεί πάνω στο φιλέ, πρέπει να κοιτάξει στην κατεύθυνση του κάθετου επιπέδου του φιλέ.
- 2.3 Αν τα μέλη της ομάδας που κάθονται στον πάγκο ή βρίσκονται στη ζώνη προθέρμανσης ενεργούν αντίθετα με τους κανονισμούς, ο 2ος διαιτητής πρέπει αμέσως να ενημερώσει τον 1ο διαιτητή, όταν η μπάλα βρεθεί εκτός παιδιάς. Ο 1ος διαιτητής είναι αρμόδιος να επιβάλλει τιμωρίες.
- 2.4 Όταν ο 2ος διαιτητής υποδεικνύει (σφυρίζει) ένα λάθος θέσεων της ομάδας που υποδέχεται, αμέσως μετά πρέπει να υποδείξει το λάθος θέσεων με την επίσημη χειροσήμανση και να δείξει ποιοι ακριβώς παίκτες είναι σε λάθος θέσεις.
- 2.5 Σύμφωνα με τους Κανονισμούς του Αθλήματος, το πρώτο σφάλμα που συμβαίνει, πρέπει να τιμωρείται. Το γεγονός ότι ο 1ος και 2ος διαιτητής έχουν διαφορετικό εύρος καθηκόντων καθιστά πολύ σημαντικό το να σφυρίζει ο κάθε διαιτητής το σφάλμα αμέσως. Με το σφύριγμα ενός από τους διαιτητές, η φάση τελειώνει (βλ. Καν. 8.2 – Μπάλα εκτός παιδιάς). Μετά από σφύριγμα του 1ου διαιτητή, ο 2ος διαιτητής δεν έχει πλέον δικαίωμα να σφυρίζει, γιατί η φάση τελειώνει με το πρώτο σφύριγμα των διαιτητών. Αν οι δύο διαιτητές σφυρίζουν ο ένας μετά τον άλλο – για διαφορετικά σφάλματα – προκαλούν σύγχυση στους παίκτες, στους θεατές, κλπ.
- 2.6 Είναι συνήθως ο 2ος διαιτητής (το κείμενο των Κανονισμών λέει: «οι διαιτητές») που επιτρέπει τις διακοπές του αγώνα που έχουν ζητηθεί, αλλά μόνο αν η μπάλα είναι «εκτός παιδιάς». Αν ο 2ος διαιτητής δεν έχει αντιληφθεί το αίτημα για διακοπή του αγώνα, ο 1ος διαιτητής μπορεί να το επιτρέψει, βοηθώντας τον 2ο διαιτητή.
- 2.7 Αν κατά τη διάρκεια του αγώνα, ο 2ος διαιτητής παρατηρήσει να ανταλλάσσονται αντιαθλητικές χειρονομίες ή φράσεις από τους αντιπάλους, με την πρώτη ευκαιρία που η μπάλα θα είναι εκτός παιδιάς, πρέπει να πληροφορήσει τον 1ο διαιτητή, ο οποίος πρέπει αμέσως να προειδοποιήσει ή να τιμωρήσει τους παίκτες ανάλογα με τη σοβαρότητα της συμπεριφοράς τους.
- 2.8. ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ (“REPLAY”)
Κατά τη διάρκεια Παγκόσμιων, FIVB και Διεθνών διοργανώσεων, η εταιρεία τηλεοπτικής παραγωγής μπορεί να ζητήσει «καθυστέρηση επανάληψης», αν υπάρχουν οι αναγκαίες εγκαταστάσεις και αν το έχει συμφωνήσει η Οργανωτική Επιτροπή και η Επιτροπή Ελέγχου της FIVB. Απαιτείται να υπάρχει μια ηλεκτρική λάμπα, στερεωμένη στο στυλοβάτη μπροστά στον 1ο διαιτητή, η οποία να συνδέεται με τον εκπρόσωπο της εταιρείας τηλεοπτικής

κάλυψης, ο οποίος ανάβοντας τη λάμπα δίνει σήμα για μια μικρή καθυστέρηση, για να παιχτεί στην τηλεόραση η επανάληψη μιας προηγούμενης ενέργειας.

Η διαδικασία αυτή δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί περισσότερο από 8 φορές σε κάθε σετ και δεν είναι δυνατόν να καθυστερήσει τον αγώνα ανάμεσα στις φάσεις για περισσότερο από 7 δευτερόλεπτα κάθε φορά.

2.9. ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ (Κανόνας 18.1)

Ο Κανόνας αναφέρει:

«Το διάλειμμα μεταξύ του δευτέρου και του τρίτου σετ μπορεί να διαρκέσει μέχρι 10 λεπτά με την έγκριση των αρμοδίων μετά από αίτημα των διοργανωτών».

Για αυτό το εκτεταμένο διάλειμμα, οι ομάδες και οι διαιτητές πρέπει να φύγουν από την περιοχή ελέγχου μετά το 2^ο σετ και να πάνε στα αποδυτήριά τους. Πρέπει να επιστρέψουν στον αγωνιστικό χώρο τρία λεπτά πριν από την έναρξη του τρίτου σετ.

Για τα κανονικά (3λεπτα) διαλείμματα ανάμεσα στα σετ 1 ως 4:

ΟΜΑΔΕΣ: Στο τέλος κάθε σετ, οι έξι παίκτες κάθε ομάδας παρατάσσονται στην τελική γραμμή του γηπέδου τους. Με την κατεύθυνση του 1ου διαιτητή οι ομάδες αλλάζουν γήπεδα. Μόλις οι παίκτες περάσουν τους στυλοβάτες πάνε κατευθείαν στον πάγκο της ομάδας τους.

ΣΗΜΕΙΩΤΗΣ: Τη στιγμή που ο διαιτητής σφυρίζει και τελειώνει η τελευταία φάση του σετ, ο σημειωτής πρέπει να αρχίσει τη χρονομέτρηση για το διάλειμμα ανάμεσα στα σετ.

2'30: Ο 2ος διαιτητής σφυρίζει ή ο σημειωτής χτυπά την κόρνα.

ΟΜΑΔΕΣ: Με την κατεύθυνση του 2ου διαιτητή, οι έξι παίκτες που είναι καταγεγραμμένοι στο φύλλο αρχικής παράταξης μπαίνουν κατευθείαν στον κυρίως αγωνιστικό χώρο .

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Ο 2ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει τις αρχικές θέσεις των παικτών, συγκρίνοντάς τες με το αντίστοιχο φύλλο αρχικής παράταξης και στη συνέχεια επιτρέπει στον ενεργό Λίμπερο να εισέλθει στον κυρίως αγωνιστικό χώρο.

Ύστερα ο επαναφορέας της μπάλας πρέπει να δώσει τη μπάλα στον παίκτη που σερβίρει.

3'00: Ο 1ος διαιτητής σφυρίζει, επιτρέποντας το σερβίς.

Διάλειμμα πριν από το αποφασιστικό (5^ο) σετ:

ΟΜΑΔΕΣ: Στο τέλος του σετ πριν από το αποφασιστικό, οι έξι παίκτες κάθε ομάδας παρατάσσονται στην τελική γραμμή του γηπέδου τους. Με την κατεύθυνση του 1ου διαιτητή οι ομάδες πάνε κατευθείαν στον πάγκο τους.

ΑΡΧΗΓΟΙ: Έρχονται στο τραπέζι της γραμματείας για την κλήρωση.

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Έρχονται στο τραπέζι της γραμματείας για να διεξάγουν την κλήρωση.

2'30: Ο 2ος διαιτητής σφυρίζει ή ο σημειωτής χτυπά την κόρνα.

ΟΜΑΔΕΣ: Με την κατεύθυνση του 2ου διαιτητή, οι έξι παίκτες που είναι καταγεγραμμένοι στο φύλλο αρχικής παράταξης μπαίνουν κατευθείαν στον κυρίως αγωνιστικό χώρο.

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Ο 2ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει τις αρχικές θέσεις των παικτών, συγκρίνοντάς τες με το αντίστοιχο φύλλο αρχικής παράταξης και στη συνέχεια επιτρέπει στον ενεργό Λίμπερο να εισέλθει στον κυρίως αγωνιστικό χώρο και δίνει τη μπάλα στον παίκτη που σερβίρει.

3'00: Ο 1ος διαιτητής σφυρίζει, επιτρέποντας το πρώτο σερβίς του σετ.

Όταν η ομάδα που προηγείται φτάνει στον 8^ο πόντο:

ΟΜΑΔΕΣ: Στο τέλος της φάσης, οι έξι παίκτες κάθε ομάδας πάνε στην τελική γραμμή του γηπέδου τους. Με το σήμα του 1ου διαιτητή αλλάζουν γήπεδα χωρίς καθυστέρηση, πηγαίνοντας κατευθείαν στον κυρίως αγωνιστικό χώρο.

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Ο 2ος διαιτητής πρέπει να ελέγξει ότι οι ομάδες είναι στη σωστή σειρά περιστροφής τους (ποιος παίκτης είναι στη θέση I κάθε ομάδας) και ότι ο σημειωτής είναι έτοιμος για το δεύτερο μέρος του σετ και στη συνέχεια να κάνει σήμα στον 1ο διαιτητή, ότι όλα είναι έτοιμα για τη συνέχιση του αγώνα.

Κατά τη διάρκεια των Τάιμ-Άουτ, των Τεχνικών Τάιμ-Άουτ και των διαλειμμάτων, ο 2ος διαιτητής καλεί τους παίκτες να μετακινούνται, ώστε να βρίσκονται κοντά στον πάγκο και να αφήνουν χώρο για να καθαρίσουν το δάπεδο τα έξι παιδιά που είναι υπεύθυνα για το σκούπισμα.

3. Μετά τον αγώνα

Όπως αναφέρεται στο πρωτόκολλο της FIVB, οι δύο διαιτητές στέκονται μπροστά από το βάθρο του 1ου διαιτητή. Οι παίκτες των δύο ομάδων στέκονται στην τελική γραμμή του γηπέδου τους. Ο 1ος διαιτητής σφυρίζει, οι δύο ομάδες έρχονται κατά μήκος των πλάγιων γραμμών προς τους διαιτητές, στη συνέχεια πηγαίνουν κατά μήκος του φιλέ, ανταλλάσσουν χειραψία με τους αντιπάλους και επιστρέφουν στους πάγκους τους. Ο 1ος και ο 2ος διαιτητής πηγαίνουν κατά μήκος του φιλέ στο τραπέζι της γραμματείας, ελέγχουν το φύλλο αγώνα, το υπογράφουν και ευχαριστούν τους σημειωτές και τους κριτές γραμμών για το έργο τους.

Με αυτό δεν τελείωσε η δουλειά των διαιτητών! Πρέπει να ελέγχουν με προσοχή την αθλητική συμπεριφορά των ομάδων, ακόμα και αφού έχουν σφυρίξει το τέλος του αγώνα! Για όσο χρονικό διάστημα οι ομάδες παραμένουν στην περιοχή ελέγχου, όλες οι τυχόν αντιαθλητικές συμπεριφορές που θα εκδηλωθούν μετά από το τέλος του αγώνα πρέπει να ελεγχθούν και να αναφερθούν σε μέλος της Αγωνόδικου Επιτροπής και να καταγραφούν στις «Παρατηρήσεις» του φύλλου αγώνα ή σε ξεχωριστή έκθεση.